

LUNDS UNIVERSITET

Centrum för teologi och religionsvetenskap

Teologi: Praktisk teologi – Examensarbete, magisteruppsats, 15 hp, TEOM55

Examinator och handledare: Professor Stephan Borgehammar

Att framläggas: 2012-01-09

Dopregeln

**En studie med utgångspunkt från kyrkomötesdebatten
angående öppet nattvardsbord för odöpta**

Maria Åberg
590308-2526

Abstract

In the Church of Sweden every person who is baptised is welcome to join in the Eucharist. However, in recent years three motions have been submitted to the General Synod of the Church of Sweden suggesting the Eucharist be opened up to the unbaptized as well. I find this to be an interesting issue because it is a provocative one, since it challenges a tradition that goes back to the earliest days of the church. I posed the following questions: What are the arguments in favor of the change? What are the arguments against the change? and Why has this issue come up now? The springboard for my investigation is the arguments from the motions to the General Synod. I have chosen to interview by mail five vicars from different parishes. Each of them have previously expressed an opinion on the issue. I have also attempted to get the ecumenic view of the issue, both nationally and internationally.

The arguments used in the motions center around particular views of the Church, the sacraments, the Bible, tradition, and even pastoral care. A common argument is that "the people's church" should welcome everybody, that nobody should be excluded, with Jesus' radical openness at his fellowship meals as justification. That unbaptized youths and candidates for confirmation are not allowed to partake of the Eucharist is, for them, one of many problems.

The bishops of the Church of Sweden and the Committee on Church Doctrine are against the change. To separate baptism from the Eucharist is, they maintain, not only against the tradition of the early church, but against the beliefs, confession and faith of the Church of Sweden as well. The issue, however, is not unique to the Church of Sweden. Other Christian fellowships throughout the country are wrestling with the question. A few of them already practice such an "open table".

Nor is the issue peculiar to Sweden. Communion before baptism was discussed this year at the Congress of Societas Liturgica in France. It has become a divisive issue, for while some churches readily admit all to the table, others have strong theological objections. The World Council of Churches released a document in 2010 in which they clearly reject such a change in practice, holding a similar position to the General Synod of the Church of Sweden. Among their reasons is an interest in maintaining unity throughout the universal church, which includes, they believe, a certain homogeneity in both theological belief as well as pragmatic issues, both of which are strongly present in the issue of the table and the font.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte och frågeställning.....	3
1.3 Metod, material och avgränsning	3
1.4 Forskningsöversikt	6
2 Historisk bakgrund	8
2.1 Kyrkotillhörighet	8
2.2 Nattvardsadmission	9
3. Kyrkomötesdebatten 2005 – 2010.....	12
3.1 Johan Linnman och Anders Åkerlunds motion.....	12
3.1.1 Läronämndens yttrande	12
3.1.2 Gudstjänstutskottets betänkande och Kyrkomötets beslut	12
3.2 Johan Åkessons motion.....	13
3.2.1 Läronämndens yttrande	13
3.2.2 Kerstin Hesslefors Perssons debattinlägg	14
3.2.3 Gudstjänstutskottets betänkande och Kyrkomötets beslut	14
3.3 Karin Långström Vinges och Susann Torgersons motion	14
3.3.1 Läronämndens yttrande	15
3.3.2 Gudstjänstutskottets betänkande och Kyrkomötets beslut	15
3.4 Kyrkostyrelsens uppdrag och biskopsbrevet angående dopet.....	15
3.4.1 Biskopsbrevet ”Leva i dopet”	15
3.5 Argument i motionerna	16
4. Underliggande synsätt	20
4.1 Kyrkosyn	20
4.1.1 Den öppna folkkyrkan	20
4.1.2 Den sakramentala folkkyrkan.....	23
4.1.3 Öppen folkkyrka enligt Kyrkomötet	26
4.2 Sakramentssyn.....	27
4.2.1 Sakramentens ordningsföljd	27
4.2.2 Dopets verkan.....	28
4.2.3 Nattvards gemenskap.....	31
4.3 Bibelsyn och traditionssyn	34
4.3.1 Jesu måltidsgemenskap, Jesu gränsöverskridande	34
4.3.2 Var lärjungarna döpta?	37
4.3.3 Bibeln och traditionen	38
4.4 Pastoral hänsynstaganden	43
4.4.1 Konfirmander och andra ungdomar	43
4.4.2 Nattvarden som väg in i kyrkan	45
4.4.3 Nattvarden som evangeliserande	47
5. Diskussion	48
5.1 Nationellt ekumeniskt perspektiv	48
5.2 Internationellt ekumeniskt perspektiv	53
5.3 Slutsatser	56
6. Käll- och litteraturförteckning.....	59
6.1 Tryckt material	59
6.2 Elektroniskt material	62
6.3 Otryckt material.....	65

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Svenska kyrkans ordning är att alla döpta inbjuds att fira nattvarden. Enligt Kyrkoordningens (KO) inledning till 20 kap. betecknas Svenska kyrkans nattvardsbord som öppet, det vill säga: ”Alla som är döpta i Faderns, Sonens och den heliga Andens namn inbjuds till måltiden”¹, och enligt KO 20 kap. 2 § gäller att: ”Var och en som är döpt får ta emot nattvardsgåvorna.”²

En önskan om de odöptas tillträde till nattvardsbordet, det vill säga att dopet inte ska behöva vara en förutsättning för att motta nattvarden, har föranlett tre motioner till Kyrkomötet. Den första motionen ”Öppet nattvardsbord” inkom år 2005 och var skriven av Johan Linnman och Anders Åkerlund, 2009 återkom Johan Åkesson i frågan med sin motion ”Öppet nattvardsbord för de odöpta” och 2010 motionerade Karin Långström Vinge och Susann Torgerson återigen i frågan med motionen ”Öppet nattvardsbord”. Den ordning som varit gällande sedan fornkyrkan har alltså nu genom dessa motioner ifrågasatts och detta var orsaken till att intresset för frågan väcktes hos mig.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med min uppsats är att försöka förstå vad som skulle kunna motivera en förändring av regeln att dop ska föregå nattvard, det vill säga att dopet ska vara det första sakramentet.

Min frågeställning är därför:

- Vilka argument har framförts för en förändring av nu gällande ordning?
- Vilka argument finns för att bibehålla nuvarande ordning?
- Varför har dessa krav för en förändring av nuvarande ordning beträffande förhållandet dop – nattvard blivit allt vanligare på senare tid i Svenska kyrkan?

1.3 Metod, material och avgränsning

För att besvara de frågeställningar jag gjorde i det förra avsnittet har jag valt att analysera argumenten i de kyrkomötesmotioner som lagts fram i frågan år 2005, 2009 och 2010:

---

¹ Kyrkoordning 2006 med angränsande lagstiftning för Svenska kyrkan, KO, (Stockholm: Verbum Förlag AB, 2006), 20 kap., Inledningen, 93.

² KO, 20 kap., 2 §, 94.

nämmligen motion 2005:53 av Johan Linnman och Anders Åkerlund, motion 2009:30 av Johan Åkesson och motion 2010:30 av Karin Långström Vinge och Susann Torgerson samt de yttranden, betänkanden och överväganden från Gudstjänstutskott och Läronämnd dessa föranlett, debattinlägg i Kyrkomötet och de beslut som motionerna slutligen resulterat i.

En utförligare argumentation i frågan har framförts av Johan Åkesson i två uppsatser, den första 2009-05-29 i systematisk/praktisk teologi, med titeln *Öppet nattvardsbord för odöpta?!* och den andra 2009-12-17 i systematisk teologi, med titeln *Måste dop föregå nattvard?*. Den första uppsatsen skrevs före det att Åkesson motionerade till Kyrkomötet och den andra efter det att han fått avslag på sin motion 2009. Dessa båda uppsatser har jag också som underlag för min uppsats, då Johan Åkesson på ett systematiskt sätt, och då speciellt i den senare uppsatsen, går igenom den teologiska bakgrunden för den nuvarande ordningen där dopet är förutsättningen för nattvardens mottagande. Jag har därtill valt att studera Anna-Karin Hammars doktorsavhandling *Skapelsens mysterium, Skapelsens sakrament*, eftersom den är ett viktigt bidrag i den aktuella svenskkyrkliga dopdebatten. För att se hur Svenska kyrkans debatt i denna fråga eventuellt har påverkats av de strömningar som finns i övriga samfund i Sverige har jag studerat Sveriges Kristna Råds skrift *Tro – dop – medlemskap ur ett ekumeniskt perspektiv* och Ulrik Josefssons artikel ”Doppraxis i samtida svensk baptism” i *Svenskt Gudstjänstliv, årgång 86/2011: Dop*. För att sätta in frågan i ett större perspektiv och se vilken diskussion som förs internationellt har jag också studerat Karen B. Westerfield Tuckers föredrag, som hölls på Congress of Societas Liturgica i Frankrike år 2011.

Jag har dessutom med hjälp av intervjuer av fem präster i olika församlingar i Svenska kyrkan velat få främst den pastorala sidan av frågan belyst. Urvalet av intervjupersoner har gjorts med utgångspunkten att jag antingen på förhand vetat att man i församlingarna haft en uttalad ståndpunkt i frågan, för eller emot eller i ett fall för att man arbetar aktivt med katekumenat. Prästerna tillfrågades i förväg per telefon eller via mail och samtliga tillfrågade ställde sig villiga till att delta i intervjun. Undersökningen har sedan gjorts med hjälp av intervjufrågor som mailats till dessa fem präster och frågorna har också besvarats via mail. Samtliga tillfrågade präster är kyrkoherdar i respektive församling. Jag valde att tillfråga kyrkoherdarna eftersom de är i ansvarig ställning i församlingen och eventuellt kan deras åsikt därmed också i större utsträckning tänkas representera församlingens ståndpunkt, även om detta inte går att förutsätta, eftersom varje präst har rätt att ta egna pastorala beslut. Nedan en kort presentation av intervjupersonerna, vad de representerar och orsaken till att de utvaldes:

- Kyrkoherde Ann Aldén, Västra Skrävlinge församling, som ingår i Malmö kyrkliga samfällighet. Församlingen har mindre än 16 % kyrkotillhöriga, vilket är den lägsta procentsatsen i landet. Inom församlingens gränser ligger stadsdelen Rosengård. Orsaken till att jag valde Västra Skrävlinge församling var att den utmärker sig genom den låga kyrkotillhörigheten och den mångkulturella verklighet som här finns. På församlingens hemsida finns information om att de för religionsdialog.³
- Kyrkoherde Mats Egfors, Hyllie församling. Församlingen ingår i Malmö kyrkliga samfällighet. Församlingen har ca 50 % kyrkotillhöriga. I församlingsinstruktionen finns inskrivet att det finns andra vägar till Gud än genom den kristna trostraditionen och att nattvarden inte är förbehållen de döpta.⁴
- Kyrkoherde Elisabet Lindow, Ryssby församling. Församlingen är en landsbygdsförsamling i södra delen av Växjö stift. Elisabet Lindow har skrivit boken *Ditt ansikte söker jag: katekumenat – vuxnas väg till tro*. På grund av katekumenatets idé om dop och nattvard i en samlad process ansåg jag det vara intressant att ha henne som intervjuperson.
- Kyrkoherde Pär-Magnus Möller, Värnamo församling, Växjö stift. Skälet till att jag valde Värnamo församling var att det i högmässans agenda finns noterat att alla döpta är välkomna att ta emot nattvarden, vilket gör att man alltså är tydlig med att nattvarden är de döptas måltid.
- Kyrkoherde Anders Rodén, Tegs församling inom Umeå kyrkliga samfällighet i Luleå stift. Tegs församling har gjort sig känd genom att man år 2009 gjorde en förfrågan till domkapitlet beträffande om de odöpta konfirmanderna kunde tillåtas delta i nattvarden före dopet. Denna förfrågan resulterade i ett nekande besked.

De svar och kommentarer som blivit resultatet av intervjuerna kommer jag att presentera löpande i texten inom respektive avsnitt som de relaterar till.

---

³Västra Skrävlinge församling, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁴Församlingsinstruktion för Hyllie församling, otryckt material.

De frågor jag ställde till kyrkoherdarna var följande:

1. Hur ser du på att icke döpta deltar i nattvarden?
2. Ser du en risk i att människor känner sig utanför och exkluderade om man är tydlig med att nattvarden är för de döpta?
  - 2.1 Är det något som du har erfarenhet av vid något tillfälle och hur har du i så fall hanterat det?
3. Finns katekumenat i er församling eller har du annan erfarenhet av det?
  - 3.1 I så fall hur förhåller ni er till de odöpta, när låter ni dem få ta del av nattvarden?
  - 3.2 Anser du att katekumenatets idé skulle gå förlorad om odöpta skulle delta i nattvarden?
4. Hur fungerar det med odöpta konfirmander?
  - 4.1 Hur går ni till väga då de deltar i högmässan före dopet, får de del av nattvarden då?
  - 4.2 Om inte hur kommunicerar ni med konfirmanderna om saken?
  - 4.3 När under konfirmandtiden brukar ni ha dop av konfirmander?
  - 4.4 Brukar det ske enskilt eller tillsammans med övriga konfirmander?
5. Har du erfarenhet av att människor med annan religionstillhörighet önskar ta del av nattvarden?
6. Ser du nattvarden som evangeliserande?
7. Vilket är ditt teologiska resonemang angående dop – nattvard?

Frågeställningarna är av en sådan karaktär att analysen skulle ha kunnat fördjupas än mer ur flera perspektiv. Exempelvis skulle dopundervisning, vuxenundervisning och katekumenatets betydelse ha behandlats. Här vill jag dock hänvisa till Anna Nilssons masteruppsats som framlägges 2012-01-09, som behandlar dopundervisning i Svenska kyrkan. Min utgångspunkt är att göra studien utifrån de i kyrkomötesmotionerna anförda argumenten samt därefter sätta in dem i den nutida debatten.

1.4 Forskningsöversikt

Den tidigare forskning jag funnit i ämnet är de två uppsatser som skrivits av Johan Åkesson, vilka jag omnämnde i avsnitt 1.3. I övrigt har jag inte funnit någon forskning som specifikt behandlar frågan om de odöptas nattvardsbord eller undersöker förhållandet och sambandet mellan dop och nattvard. Däremot har åtskilliga uppsatser skrivits och forskning utförts om dopet och även om nattvarden. Här kan särskilt nämnas Anna-Karin Hammars doktorsavhandling om dopet kallad *Skapelsens mysterium, Skapelsens sakrament: Dopteologi*

i mötet mellan tradition och situation, 2009, som jag också i korthet behandlar i min uppsats och Kristina Torins kandidatuppsats *Nyttan med dopet*, 2010.

2. Historisk bakgrund

För att få en historisk bakgrund till den aktuella frågeställningen beträffande de odöptas tillträde till nattvarden, har jag valt att som inledning av uppsatsen beskriva hur förhållandena angående kyrkotillhörighet har skiftat genom tiderna i Sverige, och på vilket sätt dopet varit kopplat till kyrkotillhörigheten. Därefter följer en historisk tillbakablick över hur admissionen till nattvarden skett vid olika tider.

2.1 Kyrkotillhörighet

En fråga som diskuterats i anslutning till folkkyrkodebatten är kyrkotillhörigheten, huruvida den ska hänga samman med dopet eller ej.

Historiskt sett har dop och kyrkotillhörighet alltid varit starkt förbundna. Enligt 1686 års kyrkolag var föräldrarna skyldiga att låta döpa sitt barn inom åtta dagar (KL § 3:2). År 1864 utsträcktes tiden till att dopet skulle ske inom sex veckor (SFS 1864:5). Den tid som anges 1686 överensstämmer med tiden för omskärelsen i Israel. Dopets upptagande i kyrkan liknas därmed med upptagandet i Guds folk Israel.⁵ Det var vid denna tid följaktligen en plikt att tillhöra kyrkan. År 1929 motionerade biskoparna till Kyrkomötet, efter ett enigt biskopsmöte, om att det skulle finnas en frihet för den enskilde att utträda ur kyrkan. Det skulle vara Guds nåd som skulle var folkkyrkans grund menade biskoparna.⁶ Det var dock först i och med religionsfrihetslagens tillkomst 1951 (1951:680), som detta dock blev möjligt och det därmed inte heller längre var en plikt att tillhöra Svenska kyrkan. Barn födda inom äktenskapet blev fortfarande automatiskt medlemmar i Svenska kyrkan, om föräldrarna inte inom sex veckor anmälde motsatsen. De barn som föddes utanför äktenskapet blev också medlemmar om modern var medlem. Likaså blev alla medlemmar i Svenska kyrkan genom att bli svenska medborgare, om de ej meddelat att de inte önskade tillhöra kyrkan.⁷ Mellan 1951 och 2000 fanns alltså inget band mellan att vara medlem i kyrkan och att vara döpt, vilket medförde att många tillhörde Svenska kyrkan utan att vara döpta.

---

⁵ Brodd, Sven-Erik, *DOP – KYRKA – STRUKTUR: Uppsatser, föreläsningar och diskussioner*, (Uppsala: Bokförlaget Pro Veritate, 1980), 19.

⁶ Persenius, *Nådens budbärare: om den sakramentala folkkyrkan*, (Stockholm: Verbum Förlag AB, 2000) 122-124.

⁷ *Kyrkolagen*, Religionsfrihetslagen (1951:680) 6-19 §§ (Stockholm: Verbum Förlag AB, 1992), 228-229.

Redan vid 1900-talets början blev det vanligare att dopet uppsköts eller aldrig kom till stånd.⁸ En samsyn har alltid funnits mellan Svenska kyrkans teologer, präster och biskopar om att det är genom dopet människan inträder i Kristi kyrka. Däremot har det funnits olika åsikter om huruvida dopet skulle medföra tillhörighet till Svenska kyrkan eller ej. Biskop Bengt Wadensjö tillhörde dem som var av åsikten att inga krav skulle ställas för medlemskap i Svenska kyrkan, dopet fick inte bli ett krav. Däremot ansåg han det rimligt att förtroendevalda var döpta och konfirmerade.⁹ Kristi kyrka var en osynlig storhet till skillnad mot Svenska kyrkan, som var en organisation, som kunde tjäna Kristi kyrka.¹⁰ I ekumeniska sammanhang, såväl i Sverige som internationellt, blev det en stötesten att det i Svenska kyrkan inte fanns ett samband mellan kyrkotillhörighet och dop. Det innebar till och med att det blev ett ärende för Lutherska världsförbundet, där man dock hade förståelse för att orsaken bottnade i bland annat historiska skäl.¹¹ Från och med den 1 januari 1996 är dopet den naturliga vägen för kyrkotillhörighet i Svenska kyrkan. I stort sett är det samma regler som fortfarande är giltiga enligt nu gällande KO 29 kap. 2 §.¹² Dopet medför kyrkotillhörighet. Den som är under 18 år kan dock tas upp i Svenska kyrkan om vårdnadshavaren så begär. Den som fyllt 12 år ska själv samtycka till inträdet. För både barn och vuxna gäller att medlemskap utan dop ses om medlemskap i avvaktan på dop.¹³

Vi har alltså idag en ordning som innebär att dopet i princip är medlemsgrundande i Svenska kyrkan, men vad frågan nu alltså gäller är om dopet ska vara förutsättningen för att motta nattvarden.

2.2 Nattvardsadmission

När nu frågan om sakramentens ordningsföljd ställs, det vill säga när det nu finns viljeyttringar för att även odöpta ska kunna delta i nattvarden, kan det vara av intresse att göra en återblick för att se vilka regler som historiskt sett rått i Svenska kyrkan för nattvardsadmission.

---

⁸ Eckerdal, Lars, *Vägen in i kyrkan: Dop, konfirmation, kommunion – aktuella liturgiska utvecklingslinjer* Svenska kyrkans Gudstjänst., 1968 års kyrkohandbokskommitté, Bilaga 3, SOU 1981:66, (Stockholm: Gotab, 1981), 348.

⁹ Wadensjö, Bengt, *Jag tror på folkkyrkan*, (Stockholm: Proprius, 1985), 53-54, 59, enligt Vikström i *Folkkyrka i en postmodern tid*, 89.

¹⁰ Persenius, *Nådens budbärare*, 90.

¹¹ Persenius, *Nådens budbärare*, 128-130.

¹² Persenius, *Nådens budbärare*, 138.

¹³ KO, 29 kap., Inledningen och 2-4 §, 108. – Jfr 19 kap., 9§.

I kyrkans äldsta historia innebar dopet i sig tillträde till nattvarden, men från 1000-1200-talet tilläts inte längre barnen att kommunicera. Förmodligen hörde det samman med att lekmännen då inte längre fick del av vinet, på grund av den ökade vördnaden för sakramenten, och det fanns därmed inte längre något att ge spädbarnen eftersom de inte kunde äta brödet. Under 1200-talet sattes åldern för nattvardsfirande till 10-12 år, eftersom man ansåg att det var då barnen hade förstånd nog att visa sakramentet vördnad. Det finns uppgifter om att lägsta ålder för konfirmation var sju år i Strängnäs på 1300-talet och i Uppsala på 1400-talet.¹⁴ Längre var det konfirmationen som gav tillträde till nattvarden, men då naturligtvis föregått av dop, vilket alltid varit det första sakramentet. Reformatorerna förkastade den då rådande konfirmationsteologin, men i Sverige medförde det ingen förändring i praxis, även om konfirmationen upphörde att vara ett sakrament fortsatte man att konfirmera. Det var dock inte längre biskopen som konfirmerade utan prästerna. Reformatorerna var motståndare till smörjelsen vid konfirmationen, däremot var de positiva till katekesundervisningen. Enligt 1571 års kyrkoordning sattes åldersgränsen till åtta år för kommunion, men dessförinnan skulle undervisning om nattvarden ha skett. I 1686 års kyrkolag hade åldersgränsen förskjutits till 13 år, men det var först i och med 1811 års handbok som ritual infördes för skriftermål och konfirmation.¹⁵ Fortfarande gällde att det var dopet, som innebar tillträde till nattvarden.¹⁶ Däremot fanns vid denna tid en plikt att anmäla sig i förväg för att delta i nattvarden.

Den diskussion som förekom vid Kyrkomötet 1893 angående anmälningsplikt till nattvarden, kan på något sätt jämföras med den diskussion som nu förekommer om odöptas tillträde till nattvardsbordet, fast den då gällde huruvida kravet på anmälningsplikt till nattvarden skulle bibehållas eller ej. De som förespråkade ett borttagande av anmälningsplikten, menade att den hämmade deltagandet. De talade om ”Nikodemussjälar”, vilket avsåg människor som väcktes till längtan efter sakramentet under gudstjänsten, men var förhindrade att delta på grund av att de inte anmält sig i förväg. Man hänvisade till folkkyrkan som borde innebära att allt tvång och alla hinder i samband med nattvardsfirande borde avskaffas. Lagen om anmälningsplikt till nattvarden avskaffades genom lagstiftning 1910/1916.¹⁷

---

¹⁴ Ellverson, Karl-Gunnar, *Handbok i Liturgik*, (Stockholm: Verbum Förlag AB, 2003), 182-183.

¹⁵ Eckerdal, *Vägen in i kyrkan*, 334 och Ellverson, *Handbok i Liturgik*, 252-253.

¹⁶ Eckerdal, *Vägen in i kyrkan*, 337.

¹⁷ Eckerdal, Lars, *Skriftermål som nattvardsberedelse: Allmänt skriftermål i svenska kyrkans gudstjänstliv från 1811 års till 1942 års kyrkohandbok*, (Lund: CWK GLEERUPS FÖRLAG, 1970), 161-169.

I 1942 års kyrkohandbok var det viktigaste i konfirmationshögtiden admissionen till nattvarden. I och med 1942 års handbok infördes ordning för vuxenkonfirmation, framför allt med tanke på de som var döpta i ett annat samfund och som ville ha tillträde till nattvarden i Svenska kyrkan.¹⁸ På Kyrkomötet 1970 kom frågan om kommunion under konfirmandtiden upp. Det uttalades att det var viktigt att de konfirmander som önskade delta i nattvarden före konfirmationen, fick möjlighet att göra det. Däremot ville Kyrkomötet inte nu ta bort admissionen till nattvarden, utan hänsköt frågan till en framtida mer genomgripande omarbetning av kyrkohandboken. Någon teologisk diskussion förekom inte. Vid samma tid debatterades frågan om barnkommunion, som förordades med hänvisning till internationell och historisk praxis. En utredning tillsattes som resulterade i att konfirmandkommunion föreslogs, men däremot inte barnkommunion eller familjekommunion. Genom 1972 års kyrkohandbokskommitté kom på försök ett nytt ritual för konfirmation. Detta innebar att inte enbart admissionen till nattvarden var i fokus utan också en individuell välsignelse och förbön. Vid kyrkomötet 1979 beslutades att barnkommunion skulle vara möjlig från 7-8 års ålder.¹⁹ Idag finns ingen åldersgräns för barnens deltagande i nattvarden, utan det är dopet som är admitterande.²⁰

Vi kan alltså se att den nu gällande ordningen med dopet som admission till nattvarden har haft en mellanperiod då det var konfirmationen, och då som en bekräftelse av dopet, som gav tillträde till nattvarden. Dopet har alltid, i hela kyrkans historia, varit det första sakramentet, men nu har alltså denna ordning ifrågasatts i tre motioner till Kyrkomötet. Jag kommer nu att övergå till att granska argumenten i dessa motioner för att få en bild av vad som ligger bakom denna önskan om att ändra sakramentens ordningsföljd.

---

¹⁸ Martling, Carl Henrik, *Svensk Liturghistoria*, (Stockholm: Verbum Förlag AB, 1992), 309.

¹⁹ Eckerdal, *Vägen in i kyrkan*, 355-358.

²⁰ KO, 20 kap. 2 §, 94.

3. Kyrkomötesdebatten 2005 – 2010

Jag kommer här att analysera de motioner som inkommit till Kyrkomötet i frågan om öppet nattvardsbord för de odöpta, de yttranden de föranlett i Läronämnden, Gudstjänstutskottet och de beslut som fattats av Kyrkomötet.

3.1 Johan Linnman och Anders Åkerlunds motion

År 2005 motionerar Johan Linnman och Anders Åkerlund med motionen ”Öppet nattvardsbord”. De skriver att det i Svenska kyrkan finns möjlighet att vara tillhörig i väntan på dop och att de skulle önska en motsvarande hållning beträffande tillträde till nattvarden. De menar att Jesu lärjungar förmodligen inte var döpta när de mottog den första nattvarden och att den skrivning som finns i KO 20 kap., där det sägs att Svenska kyrkan har ett öppet nattvardsbord, men endast inbjuder de döpta till nattvarden innebär en motsägelse. Dopet med den nu gällande ordningen kan bli gränsskapande. I deras syn på folkkyrkan finns inget motiv för att dopet ska behöva föregå nattvarden. Det finns dessutom ingen möjlighet att kontrollera om nattvardsgästerna är döpta eller ej och brott mot regeln kan skapa skuld känslor, menar de. De motionerar därför om att frågan skall belysas pastoralt och teologiskt.²¹

3.1.1 Läronämndens yttrande

Läronämnden poängterar i sitt yttrande att den allmänkyrkliga traditionen sedan fornkyrkan är det vägande skälet för att nattvardsdeltagandet ska föregås av dop och att dop och nattvard ej får skiljas åt. De skriver:

Svenska kyrkan står i den allmänkyrkliga tradition, som gällt alltsedan fornkyrkan, att dop och nattvard hör ihop. Oavsett kyrkotillhörighet inbjuds alla döpta till nattvardsbordet. Det skulle strida mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära att skilja dop och nattvard åt. Fokus i det pastorala arbetet bör inriktas på hur människor, som ännu ej är döpta, kan inbjudas och förberedas för att ta emot dopet och därmed även nattvardens gåvor.²²

3.1.2 Gudstjänstutskottets betänkande och Kyrkomötets beslut

Gudstjänstutskottet säger i sitt yttrande över motionen att Svenska kyrkan redan har, vad man kallar, ett öppet nattvardsbord, vilket innebär att alla döpta är välkomna att ta emot nattvardsgåvorna. De hänvisar även till Kyrkostyrelsens skrivelse KrSkr 2000:1, där det sägs att folkkyrka kan förstås på många olika sätt, men i första hand som den gudstjänstfirande

²¹ Kyrkomötet, Motion, Mot 2005:53, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

²² Kyrkomötet, Läronämndens yttrande, Ln 2005:11y, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

församlingen, som aldrig är enbart församling för sig själv utan en folkkyrka, genom att församlingen är till för andra, som folkens församling. Gudstjänstutskottet menar också i sitt yttrande att frågan om barnkommunion ligger nära frågan om öppet nattvardsbord och påminner om att ordning för familjemässa infördes i och med 1986 års Kyrkohandbok. 1988 antogs nya riktlinjer för konfirmandernas nattvardsdeltagande under konfirmandtiden. Eftersom nattvarden i Svenska kyrkan av tradition är de döptas måltid anser man sig inte kunna tillstyrka motionen, men däremot ska ingen avvisas från nattvarden. Utskottet anser att det är viktigt att dop och nattvard hålls samman.²³

Kyrkomötets beslut blev att Gudstjänstutskottets förslag om avslag bifölls.²⁴

3.2 Johan Åkessons motion

2009 inkommer Johan Åkesson med sin motion ”Öppet nattvardsbord för odöpta” till Kyrkomötet, eftersom han ansåg att motion 2005:53 blivit otillfredsställande besvarad, då Läronämnden endast hänvisat till traditionen. Åkesson menar att eftersom Svenska kyrkan bygger sin tro och lära på det reformatoriska arvet bör man inte endast hänvisa till den fornkyrkliga traditionen. Kravet på dop medför utanförskap och stämmer inte med den öppna folkkyrkan. Åkesson ställer också frågan: ”Vad är det vi får i dopet som de odöpta saknar? Vad är det som gör att en döpt på ett bättre sätt kan tillgodogöra sig nattvardens gåvor än den odöpte?”²⁵ Åkesson pekar på att Jesus delade måltidsgemenskap med människor som inte tillhörde de mest aktade och välbeställda, vilket han menar skulle vara ett argument för att ingen ska ställas utanför nattvardsgemenskapen. Här kommer bibelsynen till uttryck enligt Åkesson och även ett pastoralt hänsynstagande.²⁶

3.2.1 Läronämndens yttrande

Läronämnden hänvisar till sitt yttrande Ln 2005:11y där man pekar på den allmänkyrkliga traditionen att ej skilja dop och nattvard åt. Alla döpta är välkomna till nattvarden oavsett kyrkotillhörighet, vilket gör att Svenska kyrkan har, vad man brukar beteckna som ett öppet nattvardsbord. Istället bör man inrikta det pastorala arbetet på att inbjuda de odöpta till att förberedas för dopet för att därefter kunna ta emot nattvarden.²⁷

---

²³ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottets betänkande, G 2005:5, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

²⁴ Kyrkomötet, 2005, Beslut § 70, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

²⁵ Kyrkomötet, Motion, Mot 2009:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

²⁶ Kyrkomötet, Motion, Mot 2009:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

²⁷ Kyrkomötet, Läronämndens yttrande, Ln 2009:6y, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

3.2.2 Kerstin Hesslefors Perssons debattinlägg

Kerstin Hesslefors Persson uttalar sig i debatten som företrädare för Gudstjänstutskottet. Hon pekar på den skillnad som finns mellan Gudstjänstutskottets yttrande och motionärens, nämligen att Gudstjänstutskottet vill visa på sambandet mellan dop och nattvard samt att det pastorala arbetet bör vara inriktat på att lyfta fram dopet som en gåva, som Guds nåd och kärlek och inte som ett krav. Detta i motsats till motionären som vill bearbeta frågan om de odöptas plats vid nattvardsbordet.²⁸

3.2.3 Gudstjänstutskottets betänkande och Kyrkomötets beslut

Gudstjänstutskottet bejakar Läronämndens syn på det starka sambandet mellan dop och nattvard, men ser samtidigt behovet av att teologiskt och pastoralt bearbeta frågan, eftersom det finns tecken på, att det i praktiken på sina håll är problematiskt att upprätthålla denna princip. Samtidigt stöder utskottet Läronämndens yttrande om de starka banden mellan dop och nattvard, dels utifrån den allmänkyrkliga traditionen och dels utifrån ett ekumeniskt perspektiv med hänvisning till Kyrkornas världsråds dokument *dop, nattvard, ämbete* (BEM-dokumentet). Utskottet vill utifrån en handlingsplan kunna teologiskt och pastoralt arbeta för att upprätthålla förbindelsen mellan dop och nattvard samt medverka till att dopet får en inkluderande tydning och inte upplevs exkluderande. Utskottets förslag till Kyrkomötet är därför att avslå motionen, men att ge Kyrkostyrelsen i uppdrag att aktualisera det nödvändiga sambandet mellan dop och nattvard, såväl pastoralt som teologiskt.²⁹

Kyrkomötet beslutade i enlighet med gudstjänstutskottets förslag att avslå motionen samt uppdra åt Kyrkostyrelsen att aktualisera det nödvändiga sambandet mellan dop och nattvard.³⁰

3.3 Karin Långström Vinges och Susann Torgersons motion

2010 är det Karin Långström Vinges och Susann Torgersons tur att motionera till Kyrkomötet ifråga om de odöptas plats vid nattvardsbordet. De påpekar att det inte stämmer överens med en folkkyrka, som vill framstå som inkluderande och öppen, att stänga ute de odöpta från nattvardsbordet. De skriver i sin motion att: ”i en reformatorisk kyrka, som erkänner och vitaliseras av att omgivande kultur och tidsanda ställer nya frågor till tro, bekännelse och lära, bör man kunna våga ompröva allmänkyrklig tradition i allmänhet, och kyrkoordningens paragrafer i synnerhet. [---] idag är det trots formella skäl vanligt att vägen in i kyrkan går just

---

²⁸ Kyrkomötet, 2009, Debattinlägg § 062, anförande av Kerstin Hesslefors Persson, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

²⁹ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottets betänkande, G 2009:05, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

³⁰ Kyrkomötet, 2009, Beslut § 093, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

via nattvardsbordets gemenskap.”³¹ De uppmärksammar också i sin skrivning att Kyrkostyrelsen fick i uppdrag av Kyrkomötet att teologiskt och pastoralt aktualisera det nödvändiga sambandet mellan dop och nattvard, men nu omformulerat sitt uppdrag till att bearbeta frågan om de odöptas plats vid nattvardsbordet. I och för sig säger de sig uppskatta förändringen men påtalar att det inte är i överensstämmelse med kyrkomötesbeslutet.³² Detta får ses som anmärkningsvärt och man kan ställa sig undrande inför hur en sådan förändring av uppdraget kunnat ske.

3.3.1 Läronämndens yttrande

Läronämndens yttrande över denna motion överensstämmer fullständigt med det yttrande de gjorde över 2009 års motion och de hänvisar också till sina yttranden från år 2005 och 2009.³³

3.3.2 Gudstjänstutskottets betänkande och Kyrkomötets beslut

Gudstjänstutskottet menar i sitt övervägande att det är viktigt att se ”att lära och pastoralt handlande är två sidor av samma sak. I det pastorala arbetet, måste det stundtals finnas undantag.”³⁴ Utskottet föreslår Kyrkomötet att avslå motionen samt att ge Kyrkostyrelsen i uppdrag att teologiskt och pastoralt bearbeta frågan och hänvisar samtidigt till det biskopsbrev angående dopet, som förväntas kunna presenteras under 2011 samt resultatet av det uppdrag Kyrkostyrelsen fått med anledning av den motion som inkom 2009.³⁵

Kyrkomötet beslutade, i enlighet med Gudstjänstutskottets förslag att avslå motionen.³⁶

3.4 Kyrkostyrelsens uppdrag och biskopsbrevet angående dopet

Resultatet av Kyrkostyrelsens uppdrag att bearbeta frågan om sambandet mellan dop och nattvard har ännu inte redovisats. Biskopsbrevet ”Leva i dopet” publicerades däremot i slutet av oktober 2011 och finns nu tillgängligt på Svenska kyrkans hemsida. Jag kommer här att redovisa det av innehållet i brevet som berör frågan om de odöptas nattvardsfirande.

3.4.1 Biskopsbrevet ”Leva i dopet”

Dopet för oss in i kyrkan och nattvarden är de döptas måltid sägs det i brevet. I brevet beskrivs också verkligheten i församlingarna som innebär att nattvarden firas allt oftare

---

³¹ Kyrkomötet, Motion, Mot 2010:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

³² Kyrkomötet, Motion, Mot 2010:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

³³ Kyrkomötet, Läronämndens yttrande, Ln 2010:1y, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

³⁴ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottets betänkande, G 2010:6, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

³⁵ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottets betänkande, G 2010:6, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

³⁶ Kyrkomötet, 2010, Beslut § 090, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

samtidigt som dopfrekvensen går ner, vilket medför att allt fler odöpta deltar i mässorna och då antingen inte tar emot bröd och vin eller gör det ändå utan att vara döpta. Ingen ska avvisas från nattvardsbordet, men om tjänstgörande präst vet att en person inte är döpt bör han/hon prata med denne efteråt och på ett pastoralt och själavårdande sätt inbjuda till dop, säger man i brevet. Sakramentens ordningsföljd är viktig betonar biskoparna och uttalar sig tydligt mot dem som anser att det är tron och inte dopet som är det avgörande för att fira nattvard. Att på detta sätt skilja tro och dop åt betecknar man som obibliskt. Det är viktigt att hålla fast vid den allmänkyrkliga traditionen säger man. I detta sammanhang citeras Martin Luthers bok *Von der Wiedertaufe an zwei Pfarrherrn* (1528), där innebörden är: att sin tro kan man tvivla på och mista, men dopet står alltid kvar. Biskoparna poängterar att det är viktigt att vara flexibel beträffande dopundervisning och att underlätta för människor att ta emot dopet.³⁷

I kyrkomötesmotionerna finns bl a frågan ”Vad får vi i dopet som de odöpta saknar?”, det vill säga dopets verkan.

I biskopsbrevet anges i nio punkter som säger vad dopet innebär: att dö och uppstå med Kristus, iklä sig Kristus, vara kyrka, födas på nytt, bli ren och ta emot Guds Ande, förlåtelse, få ett uppdrag, liv i och av nåd samt välsignelse.³⁸ I brevet tas också upp skillnaden som finns mellan att vara skapad, och att vara skapad och dessutom döpt. Genom att människan är skapad av Gud hör hon samman med Gud, men en brustenhet finns i världen och denna brustenhet läker Kristus. Genom dopet tillhör vi Gud genom Kristus och får del av löftet om evigt liv.³⁹

3.5 Argument i motionerna

Vilka argument används då i Kyrkomötesmotionerna, Gudstjänstutskottet, Läronämnden och i anförandena i Kyrkomötet? Argumenten kan kopplas till kyrkosyn, sakramentssyn och bibelsyn. Olika traditionssyn och olika syn på pastoralt hänsynstagande framkommer också. Jag kommer därför att nedan dels lista de olika argumenten hänfödda till olika kategorier, dels därefter gå närmare in på respektive synsätt. Vissa argument kan vara av den karaktären att de är möjliga att placera på mer än ett ställe. Jag börjar med motionernas argument:

---

³⁷ ”Leva i dopet: Brev från biskoparna till Svenska kyrkans präster och församlingar”, *Svenska kyrkan*, [Hemsida], 49, 68-72.

³⁸ ”Leva i dopet”, *Svenska kyrkan*, [Hemsida], 18-38.

³⁹ ”Leva i dopet”, *Svenska kyrkan*, [Hemsida], 56.

Kyrkosyn

- Kravet på dop är gränssättande och överensstämmer ej med den öppna folkkyrkans uppdrag.⁴⁰
- Vi bör kunna välkomna alla odöpta som söker sig till kyrkan och nattvarden.⁴¹
- ”Är nattvarden gemenskap med Kristus eller i större utsträckning ett uttryck för de troendes gemenskap?”⁴²
- Jesu kravlösa öppenhet i måltidsgemenskapen bör vara en förebild.⁴³

Sakramentssyn

- Betydelsen av sakramentens ordningsföljd ifrågasätts.⁴⁴
- Man ifrågasätter om dopet medför att den döpte på ett bättre sätt kan tillgodogöra sig nattvardens gåvor. (Dopets verkan.)⁴⁵
- ”Är nattvarden gemenskap med Kristus eller i större utsträckning ett uttryck för de troendes gemenskap?”⁴⁶

Bibelsyn

- Jesu kravlösa öppenhet i måltidsgemenskapen bör vara en förebild.⁴⁷
- Det är inte säkert att lärjungarna var döpta vid den första nattvarden.⁴⁸
- Bibeln bör väga tyngre än traditionen i en luthersk kyrka.⁴⁹

Traditionssyn

- En reformatorisk kyrka bör ta intryck av sin omvärld och våga ompröva den allmänkyrkliga traditionen och Kyrkoordningen.⁵⁰
- Bibeln bör väga tyngre än traditionen i en luthersk kyrka.⁵¹

Pastoralt hänsynstagande

- Odöpta ungdomar attraheras av mässorna.⁵²

---

⁴⁰ Kyrkomötet, Motioner, Mot 2005:53, Mot 2009:30 och Mot 2010:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁴¹ Kyrkomötet, Motioner, Mot 2005:53, Mot 2009:30 och Mot 2010:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁴² Kyrkomötet, Motion, Mot 2009:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida], kyrkosyn enligt Åkesson.

⁴³ Kyrkomötet, Motioner, Mot 2005:53 och Mot 2009:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁴⁴ Kyrkomötet, Motioner, Mot 2005:53 och Mot 2010:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁴⁵ Kyrkomötet, Motion, Mot 2009:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁴⁶ Kyrkomötet, Motion, Mot 2009:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida], kyrkosyn enligt Åkesson.

⁴⁷ Kyrkomötet, Motioner, Mot 2005:53 och Mot 2009:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁴⁸ Kyrkomötet, Motion, Mot 2005:53, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁴⁹ Kyrkomötet, Motion, Mot 2009:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁵⁰ Kyrkomötet, Motion, Mot 2010:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁵¹ Kyrkomötet, Motion, Mot 2009:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁵² Kyrkomötet, Motion, Mot 2005:53, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

- Odöpta konfirmander bör få möjlighet att ta emot nattvarden under konfirmandtiden.⁵³
- Nattvarden är en vanlig väg in i kyrkan.⁵⁴
- Då de odöpta ändå går till nattvarden kan det skapa skuld känslor hos dem.⁵⁵
- Nattvard firas idag på exempelvis torg och festivaler där många odöpta finns med.⁵⁶

De argument som Gudstjänstutskottet, Läronämnden och kyrkomötesledamöter framför för bibehållande av nuvarande ordning är:

Kyrkosyn

- Svenska kyrkan är en öppen folkkyrka.⁵⁷
- Svenska kyrkan har ett öppet nattvardsbord i den bemärkelsen att alla döpta är välkomna oavsett kyrkotillhörighet.⁵⁸

Sakramentssyn

- I Svenska kyrkans tradition är nattvarden de döptas måltid.⁵⁹
- Det är viktigt att dop och nattvard hålls samman.⁶⁰
- En förändring skulle kunna försvaga dopets ställning.⁶¹
- Om odöpta skulle välkomnas innebär det att människor med annan religion skulle kunna delta.⁶²

Bibelsyn

- Det skulle strida mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära att skilja dop och nattvard åt.⁶³

Traditionssyn

- Svenska kyrkan följer den allmänkyrkliga traditionen sedan fornkyrkan att dop och nattvard hör samman.⁶⁴

⁵³ Kyrkomötet, Motion, Mot 2009:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁵⁴ Kyrkomötet, Motioner, Mot 2005:53 och Mot 2010:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁵⁵ Kyrkomötet, Motion, Mot 2005:53, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁵⁶ Kyrkomötet, Motion, Mot 2005:53, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁵⁷ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottets yttrande, G 2005:5, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁵⁸ Kyrkomötet, Läronämndens yttrande, Ln 2005:11y, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁵⁹ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottets yttrande, G 2005:5, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁶⁰ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottets yttrande, G 2005:5, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁶¹ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottets yttrande, G 2005:5, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁶² Kyrkomötet, 2010, Debattinlägg § 068, anförande Mikael Mogren, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁶³ Kyrkomötet, Läronämndens yttrande, Ln 2005:11y, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁶⁴ Kyrkomötet, Läronämndens yttrande, Ln 2005:11y, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

- Det skulle strida mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära att skilja dop och nattvard åt.⁶⁵
- I Svenska kyrkans tradition är nattvarden de döptas måltid.⁶⁶

Pastoralt hänsynstagande

- Trots allt avvisas ingen från nattvarden som vill delta, vilket gör att odöpta deltar och då särskilt i konfirmandarbetet.⁶⁷
- Det pastorala arbetet bör innebära både att inbjuda till nattvard och att förbereda de ännu inte döpta för dop.⁶⁸

Ekumeniskt hänsynstagande

- Det är ur ekumenisk synpunkt viktigt att hålla samman dop och nattvard, med hänvisning till BEM-dokumentet.⁶⁹

---

⁶⁵ Kyrkomötet, Läronämndens yttrande, Ln 2005:11y, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁶⁶ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottets yttrande, G 2005:5, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁶⁷ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottets yttrande, G 2005:5, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁶⁸ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottets betänkande, G 2005:5 och Läronämndens yttrande, Ln 2005:11y, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

⁶⁹ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottets betänkande, G 2009:5, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

4. Underliggande synsätt

Som underliggande synsätt avser jag här kyrkosyn, sakramentssyn, bibelsyn och traditionssyn. Pastoral hänsynstaganden redovisas i ett särskilt avsnitt sist i kapitlet och ekumeniska hänsynstaganden behandlas i diskussionsavsnittet i slutet av uppsatsen.

4.1 Kyrkosyn

I motionerna hänvisar man till att kyrkosynen är avgörande för ställningstagandet beträffande frågan om de odöptas tillträde till nattvardsbordet. Det kan därför vara av intresse att se på de olika kyrkosyner som förekommer i argumentationen och hur dessa ibland förstås på olika sätt av dem som argumenterar för respektive mot i frågan.

4.1.1 Den öppna folkkyrkan

Att Svenska kyrkan ska vara en öppen folkkyrka är ett argument som finns i alla de tre kyrkomötesmotionerna. Man skulle därmed kunna dra slutsatsen att den öppna folkkyrkotanken är ett av de tyngsta argumenten. Man menar att kravet om dop är gränssättande och inte överensstämmer med den öppna folkkyrkan. Att Svenska kyrkan ska vara en öppen folkkyrka är fastslaget i KO, där den karaktäriseras, som ”en öppen folkkyrka med uppdrag att förmedla evangelium i ord och handling. Kyrkan har rum för alla, för den sökande och tvivlande likaväl som för den trosvisse, för den som har hunnit kortare likaväl som den som hunnit längre på trons väg.”⁷⁰ Vi skulle då kunna ställa oss frågan hur begreppet ”öppen folkkyrka” ska förstås. Är det så att förespråkarna för en förändring har en annan förståelse av vad ”öppen folkkyrka” innebär jämfört med Gudstjänstutskottet, Läronämnden och majoriteten i Kyrkomötet, som avslagit motionerna?

När kyrkomötesmotionärerna talar om en öppen folkkyrka avser de en kyrka utan gränssättning, som ska vara öppen för alla. Johan Åkesson nämner också i sin motion Martin Luther och betonar att Svenska kyrkan är en reformatorisk kyrka där det viktiga är att evangeliet förkunnas. Enligt Martin Luthers kyrkosyn är utgångspunkten ”de heligas gemenskap”, som den benämns i trosbekännelsen och som avser alla Kristustroende, men inte en avgränsad grupp, den är ett föremål för tron, och kyrkan är ett synligt tecken på denna gemenskap. I den yttre församlingsgemenskapen behövs däremot regler för sakramentsförvaltning och förkunnelse. Kyrkan ses som den synliga aspekten på den sanna

---

⁷⁰ KO, 29 kap., Inledningen, 108.

kristna gemenskapen.⁷¹ Luthers kyrkosyn syns inte här vara helt öppen och utan gränssättning på det sätt som motionärerna förespråkar, eftersom Luther skiljer mellan dem som tror på Kristus och utgör den sanna gemenskapen och dem som tillhör den yttre gemenskapen, där ordningar för sakramenten behövs, vilket skulle kunna betyda att de måste vara döpta.

Historisk sett sägs begreppet folkkyrka ha sina rötter hos Schleiermacher, Wichern och von Harnack i tyskt 1800-tal, medan de första svenska förgrundsgestalterna var Einar Billing och J. A. Eklund i början av 1900-talet.⁷² ”Folkkyrkans grundprincip var och är den förekommande nåden, den nåd som kommer före människan i varje livssituation.”⁷³ I svensk ecklesiologi gör man ofta en åtskillnad mellan ett teologiskt och ett sociologiskt folkkyrkobegrepp.⁷⁴ Billing kan då ses som en representant för det teologiska synsättet, där grundtanken är att kyrkan är religiöst förankrad med syfte att nå ut till hela folket.⁷⁵ Vid ett sociologiskt synsätt innebär begreppet att majoriteten omfattas av kyrkan och man utgår från folkets synsätt och tro.⁷⁶

Begreppet ”öppen folkkyrka” som är det betecknande för Svenska kyrkan i KO och som ofta återkommer i debatten och motionerna, myntades på 1950-talet av Karl-Manfred Olsson, som var socialetisk expert vid Diakonistyrelsen. För att stärka folkets engagemang i kyrkan utarbetades ett evangelisationsprogram, där vikten av att människor på ett demokratiskt sätt skulle delta i styret av kyrkan betonades. Relationerna till folkrörelserna och de politiska partierna sågs som viktiga. Folkkyrka sågs nu som en motsats till elitkyrka. I folkkyrkan skulle alla ha medbestämmande och inga gränsdragningar skulle finnas. I detta sätt att betrakta folkkyrkan är gudstjänsten inte i centrum, utan utgångspunkten är i stället människornas frågeställningar och kyrkan ser sig också som företrädare för de anonymt religiösa. När frågan om att dopet skulle bli grund för kyrkotillhörighet var aktuell, var man

---

⁷¹ Vikström, Björn, *Folkkyrka i en postmodern tid: tjänsteproducent i välfärdssamhället eller engagerande gemenskap?* Skrifter utgivna av institutet för ekumenik och socialetik, nr 12 (Åbo: Åbo Akademi, 2008), 50.

⁷² Vikström, *Folkkyrka i en postmodern tid*, 50.

⁷³ Wrede, Gösta, *Folkkyrkan i framtiden*, (Stockholm: Verbum förlag, 1992), 15.

⁷⁴ Vikström, *Folkkyrka i en postmodern tid*, 51.

⁷⁵ Wrede, *Folkkyrkan i framtiden*, 36.

⁷⁶ Sandahl, Dag, *Folk och kyrka. Debatten i Svenska kyrkan kring Socialetiska delegationen och dess evangelisationsmodell 1952-1972*, (Stockholm: Verbum, 1986), 16, enligt Vikström i *Folkkyrka i en postmodern tid*, 51.

motståndare till detta. Med denna syn på kyrkan är det folket som är subjekt.⁷⁷ Vi kan se att detta synsätt som betonar folkets delaktighet är att betrakta som ett sociologiskt grundat folkkyrkobegrepp i motsats till det som exempelvis Einar Billing företrädde som istället hade en teologisk utgångspunkt och förespråkade tydlighet och gemenskap.⁷⁸ För Billing innebar kyrkan Guds förekommande nåd, som representerades av sakramenten, och där de finns där är kyrkan och därmed omfattar kyrkan även dem som inte är döpta. Biskop Arvid Runestam uttalade sig i billingsk anda på Kyrkomötet 1951: ”Alla i vårt land hör till folkkyrkan, hur mycket de än utträda: så ter det sig utifrån folkkyrkosynen, som noga liksom följer Guds egen förekommande kärleks uppsökande av alla människor” (KM 1951 prot 7:67).⁷⁹ Sven-Erik Brodd, professor i kyrkovetenskap vid Uppsala universitet, menar att detta synsätt varken är ett bibliskt sätt att se på kyrkan eller lutherskt eftersom det enligt Luthers stora katekes är genom dopet vi upptas i kyrkan.⁸⁰ Luthers stora katekes säger nämligen i femte delen om altarets sakrament: ”Ty emedan de äro döpta och upptagna i kristenheten, böra de också åtnjuta delaktighet i detta sakrament, [---]”⁸¹

Susann Torgerson och Karin Långström Vinge skriver i sin motion: ”Men i en reformatorisk kyrka, som erkänner och vitaliseras av att omgivande kultur och tidsanda ställer nya frågor till tro, bekännelse och lära, bör man kunna våga ompröva allmänkyrklig tradition i allmänhet, och kyrkoordningens paragrafer i synnerhet.”⁸² Ett synsätt som man skulle kunna säga överensstämmer med det ovan redovisade öppna sociologiska folkkyrkoperspektivet, som innebär att man vill vara öppen för människors trosföreställningar och närma sig folket.

Detta är ett också ett synsätt som överensstämmer med det kyrkoherde Anders Rodén, en av prästerna som ingick i intervjun har, när han ser gränssättning och regler som hinder:

För konfirmanden är själva konfirmationen det viktiga och dopet ett i bästa fall viktigt steg på väg till detta mål. [---] Nattvarden är ju ett möte med Jesus. Det blir alltid konstigt om vi av

---

⁷⁷ Bexell, Oloph, ”Kyrkligheter i Svenska kyrkan”, i *Kyrkans liv: introduktion till kyrkovetenskapen*, red. Stephan Borgehammar; tredje förkortade upplagan, (Uppsala: Avd för kyrkovetenskap Teologiska institutionen, Uppsala universitet, 2007), 134-135.

⁷⁸ Vikström, *Folkkyrka i en postmodern tid*, 51-52.

⁷⁹ Brodd, *DOP – KYRKA – STRUKTUR*, 75.

⁸⁰ Brodd, *DOP – KYRKA – STRUKTUR*, 75-76.

⁸¹ *Svenska kyrkans bekännelseskrifter*, Femte delen om altarets sakrament, 495.

⁸² Kyrkomötet, Motion, Mot 2010:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

teologiska skäl känner oss förpliktigade att säga nej till människor som längtar efter detta möte, hur goda traditionella skäl vi än har.⁸³

Den öppna folkkyrkans synsätt som motionärerna och förespråkarna för en förändring omfattar innebär alltså att man anser att kyrkans tro och teologi ska anpassa sig efter tiden och att traditionens makt inte ska vara stor. Björn Vikström, ställer frågan: ”hur låga skall de symboliska trösklarna vara i kyrkan, och hur flexibel skall kyrkans lära vara inför medlemmarnas religiösa föreställningar?”⁸⁴ Antingen kan kyrkan svara genom att hänvisa till traditionen eller acceptera kraven och anpassa sig därefter.⁸⁵ Det är alltså det senare alternativet som föredras av motionärerna som vill avskaffa dopregeln. Man kan alltså här se att den öppna folkkyrkans perspektiv med vilja att anpassa sig efter den rådande situationen och efter människors förväntningar, önskningskrav och krav är i linje med det som kyrkomötesmotionärerna önskar åstadkomma. De som argumenterar för en förändring betonar folkkyrkan som en kyrka där inga gränsdragningar får göras, kyrkan får inte uppfattas som elitistisk, och man ser sig som representant för de anonymt religiösa. Dopet ses som en gränsdragning, som exkluderar.

4.1.2 Den sakramentala folkkyrkan

När man i motionerna framhåller argumentet att människor måste mötas av en kravlöshet och öppenhet och att dopet inte får bli ett krav, är det ett i det närmaste ett motsatt resonemang man för när man företräder den sakramentala folkkyrkosynen. Här kan krav ses som något positivt.

Denna folkkyrkosyn har företrätts av ett stort antal av Svenska kyrkans biskopar under 1900-talet. Under senare tid är Ragnar Persenius och Claes-Bertil Ytterberg representanter för den sakramentala folkkyrkosynen.⁸⁶ Ragnar Persenius tillhör dem som klart har uttalat sig mot en förändring av regeln om dop före nattvard. Det gjorde han i ett anförande vid ett prästdiakonmöte i Uppsala i augusti 2009.⁸⁷ När Ragnar Persenius definierar sin kyrkosyn och sin syn på folkkyrkan utgår han från artikel VII i Augsburgska bekännelsen: ”Kyrkan är de heligas samfund (gemenskap), i vilket evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas.” Persenius menar att första och andra satsen i artikeln måste hållas samman

---

⁸³ Rodén, Anders, Teg, intervju svar via mail, 2011-09-26.

⁸⁴ Vikström, *Folkkyrka i en postmodern tid*, 46.

⁸⁵ Vikström, *Folkkyrka i en postmodern tid*, 46.

⁸⁶ Vikström, *Folkkyrka i en postmodern tid*, 98-99.

⁸⁷ Persenius, Ragnar, Ett utdrag ur hans anförande vid präst- och diakonmötet i Uppsala den 25 augusti 2009, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

eftersom kyrkans gemenskap är där nådemedlen förvaltas. I den heliga gemenskapens mitt, vilken enligt Persenius åsyftar alla döpta, ska evangeliet rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas.⁸⁸ Persenius menar att det är viktigt att människor, när de söker sig till kyrkan, finner både en öppen social gemenskap och en trosgemenskap. Äldre folkkyrklighet har enligt Persenius brutit när det gäller gemenskapstanken.⁸⁹ Den grundläggande betydelsen av begreppet folkkyrka är för Persenius uppdraget och öppenheten. Uppdraget innebär att genom förkunnelsen och sakramenten föra ut evangeliet till alla. Alla ska mötas av öppenhet, men också ett tillfälle till ställningstagande, att kunna säga ja eller nej till det Gud har att ge.⁹⁰ Öppenheten behöver förenas med tydlighet. Kyrkans företrädare måste hålla fast vid kyrkans lära och genom undervisning och samtal förmedla den till dem som tillhör kyrkan. I vår pluralistiska och individualiserade tid får det inte bli den enskildes krav som får styra.⁹¹ Enligt Ragnar Persenius medför Karl-Manfred Olssons öppna folkkyrkosyn följande: ”I konsekvens härmed tappar nådemedel, kyrkans vinningstjänst och gudstjänstfirande folk i betydelse.”⁹² Persenius tror att det finns en risk att om man enbart poängterar öppenhet och kravlöshet upplever människor i stället att ”De kommer in i en famn som aldrig kramar.”⁹³ Sekulariserade människor behöver en kyrka som visar vad den står för och de behöver möta Kristus.⁹⁴ Persenius pekar på nödvändigheten av att Svenska kyrkan har ett pastoralt agerande som innebär att aktivt söka upp dem som inte är döpta.⁹⁵ Reglerna om dop och kyrkotillhörighet bottnar i en bestående vilja hos Svenska kyrkan att vara en öppen folkkyrka. ”Fokus ligger inte på kyrkans gränser utan på vägen in i kyrkan. Om Svenska kyrkan skall kunna fullgöra sitt uppdrag som folkkyrka i ett multikulturellt och multireligiöst samhälle, kan kyrkans öppenhet inte spelas ut mot kyrkans tydlighet.”⁹⁶

Svenska kyrkan som ”öppen folkkyrka” kritiserar av Ola Sigurdson, professor i tros- och livsåskådningsvetenskap vid Göteborgs universitet. Han menar att alla samfund rimligtvis har som målsättning att vara öppna, men han kritiserar att man har som mål att vara en kravlös gemenskap. En gemenskap måste ställa krav på dem som ingår för att gemenskapen ska bestå. Sigurdson menar också att människor måste bemyndigas i bemärkelsen att ha en frihet att stå

---

⁸⁸ Persenius, *Nådens budbärare*, 94-95.

⁸⁹ Persenius, *Nådens budbärare*, 98.

⁹⁰ Persenius, *Nådens budbärare*, 46-48.

⁹¹ Persenius, *Nådens budbärare*, 267.

⁹² Persenius, *Nådens budbärare*, 35.

⁹³ Persenius, *Nådens budbärare*, 273.

⁹⁴ Persenius, *Nådens budbärare*, 273.

⁹⁵ Persenius, *Nådens budbärare*, 139.

⁹⁶ Persenius, *Nådens budbärare*, 140.

utanför kyrkans gemenskap, syftande på att det finns en ambition från folkkyrkoivrare att inkludera alla, även mot människors vilja.⁹⁷

Sigurdson, liksom andra teologer som företräder en gemenskapsbetonad folkkyrkosyn, är ofta också förespråkare för nattvarden: nattvarden som ett sakrament som upprepat länkar individen till gemenskapen och till traditionen.⁹⁸ Likaså är dessa teologer också ofta förespråkare för tydlighet, vilket även Sigurdson är. Detta är de i motsats till dem som förespråkar den öppna folkkyrkan.⁹⁹

I intervjusvaren från kyrkoherdarna fanns det också svar som var i linje med de uppfattningar som finns inom den sakramentala folkkyrkan. Elisabet Lindow förespråkar tydlighet genom att säga att hon inte tror att det finns någon risk att människor känner sig exkluderade när nattvarden endast är för de döpta, eftersom dopet är öppet för alla. Om bara människor får information om det som kyrkan sagt i alla tider, nämligen först dop sedan nattvard behöver det inte vara några problem menar hon.¹⁰⁰

Lindow, som anser att den nuvarande ordningen bör bibehållas beskriver sin syn på saken så här:

Dopet är inträdet i församlingen, och nattvarden har sin givna plats i församlingens gemenskap. Som ordningarna och traditionen skriver, tycker jag är rätt. Jag har via katekumenatets dopundervisning sett vad detta betyder, vilken glädje ett dop är och vilken dag det är för den nydöpte att ta emot bröd och vin. Det är bra med trappsteg på trons väg.¹⁰¹

Pär-Magnus Möller säger i intervjun att tydlighet och till och med att människor känner sig exkluderade kan innebära något positivt, nämligen att det kan påskynda deras längtan efter nattvardssakramentet. Kommunikationen med de odöpta konfirmanderna innebär inte heller något problem. När de får veta att nattvarden är för de döpta kan det innebära att deras respekt för det heliga förstärks och att de förstår att det heliga har gränser.¹⁰²

---

⁹⁷ Sigurdson, Ola, *Hungerns väg*, (Lund: Arcus förlag, 2000), 188-189.

⁹⁸ Sigurdson, Ola, *Himmelska kroppar: Inkarnation, blick, kroppslighet*, (Logos Pathos nr 6. Munkedal: Glänta produktion, 2006), 411-413.

⁹⁹ Vikström, *Folkkyrka i en postmodern tid*, 157.

¹⁰⁰ Lindow, Elisabet, Ryssby, intervjusvar via mail, 2011-09-14.

¹⁰¹ Lindow, intervjusvar via mail, 2011-09-14.

¹⁰² Möller, Pär-Magnus, Värnamo, intervjusvar via mail, 2011-09-17.

Björn Vikström noterar att vikten av gemenskap allt mer framhållits på senare år, speciellt bland dem som har ett sakramentalt folkkyrkoperspektiv. Det aktiva mottagandet av sakramenten i den enskilde kristnes liv framhålls till skillnad mot i äldre folkkyrkoteologi där det innebär ett mer passivt mottagande från Gud. Man är också tydlig med att kyrkans teologi inte får påverkas av medlemmarnas trosuppfattningar eller krav.¹⁰³ Detta alltså i motsats till den öppna folkkyrkans synsätt som vill vara öppen för människors önskningar utan gränsdragning. Vikström tar inte upp frågan om odöptas nattvardsfirande i sin bok *Folkkyrka i en postmodern tid*, men däremot ifrågasätter han kyrkans vilja att anpassa sig och leva upp till samhällets och individens krav ”Det finns naturligtvis en risk att kyrkan blir marginaliserad om den vågar utmana den rådande individualismen och förhärligandet av valfriheten, men är inte denna risktagning nödvändig om kyrkan skall vara trogen mot sitt budskap?”¹⁰⁴ Vikström undrar också om lojaliteten mot människor innebär att kyrkan också måste vara lojal mot de värderingar som råder i samhället.¹⁰⁵

Jag vill härmed inte ha sagt att ovannämnda teologer är motståndare till tanken om att låta odöpta delta i nattvarden, bortsett från Persenius, Lindow och Möller som tydligt uttalat sig i frågan. Däremot kan man se att den sakramentala folkkyrkotanken har ideal som inte korresponderar med de argument som förespråkarna använder sig av. Den sakramentala folkkyrkotanken förordar tydlighet kombinerat med öppenhet. Företrädarna för denna linje anser också att kyrkan ska hålla fast vid kyrkans lära och teologi och inte anpassa sig efter samhällets normer och krav.

4.1.3 Öppen folkkyrka enligt Kyrkomötet

När Kyrkomötets Gudstjänstutskott uttalar sig i sitt Betänkande menar de att Svenska kyrkan enligt KO, sjätte avdelingen om kyrkotillhörighet är en öppen folkkyrka som har plats för alla. Gudstjänstutskottet hänvisar också till Kyrkostyrelsens skrivelse KrSkr 2000:1 där folkkyrkan i första hand ses som den gudstjänstfirande församlingen, men då också som en församling för andra, sänd ut till andra.¹⁰⁶ När läronämnden yttrar sig framhåller de att Svenska kyrkan har ett öppet nattvardsbord i den bemärkelsen att alla döpta är välkomna till nattvarden.¹⁰⁷ Med detta kan man se att tolkningen av vad öppen folkkyrka och vad öppet nattvardsbord innebär ter sig olika ur motionärernas synvinkel jämfört med Gudstjänstutskottets och Läronämndens.

---

¹⁰³ Vikström, *Folkkyrka i en postmodern tid*, 107.

¹⁰⁴ Vikström, *Folkkyrka i en postmodern tid*, 140.

¹⁰⁵ Vikström, *Folkkyrka i en postmodern tid*, 141-142.

¹⁰⁶ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottets betänkande, G 2005:5, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

¹⁰⁷ Kyrkomötet, Läronämndens yttrande, Ln 2005:11y, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

4.2 Sakramentssyn

Jag kommer i detta avsnitt att gå vidare för att se på de argument i motionerna som kan hänskjutas till sakramentssynen och diskutera dessa argument och dessutom lyfta in de teologer som Åkesson stöder sin argumentation på samt även se på den motsatta sidans argument företrädda av Läronämnden och Gudstjänstutskottet. En del av de uttalanden som görs av kyrkoherdarna i intervjuerna presenteras också i detta avsnitt.

Åkesson nämner i sin motion 2009 att sakramentssynen aktualiseras genom frågeställningen: ”Vad är det vi får i dopet som de odöpta saknar? Vad är det som gör att en döpt på ett bättre sätt kan tillgodogöra sig nattvardens gåvor än den odöpte?”¹⁰⁸ Men också frågan ”Är nattvarden gemenskap med Kristus eller i större utsträckning ett uttryck för de troendes gemenskap?” skulle jag vilja hänskjuta till sakramentssyn. I den första frågan pekar han på en frågeställning angående huruvida något sker i dopet eller ej och i den andra frågan aktualiseras olika syn på gemenskapsperspektivet i nattvarden. De frågor som Åkesson betecknar som bibelsynsfrågor, nämligen den beträffande Jesu öppenhet gentemot människor och den angående hur Jesus delade måltidsgemenskap med vem som helst, skulle jag vilja säga också är nära kopplade till sakramentssynen.

4.2.1 Sakramentens ordningsföljd

Det första argumentet beträffande sakramentssyn är det om sakramentens ordningsföljd. Man säger att man betraktar dopet som mycket viktigt, men kan inte se att dopet skulle bli mindre betydelsefullt för att ordningsföljden mellan sakramenten vore en annan. Linnman och Åkerlund skriver i sin motion: ”Som folkkyrka i dag finner vi dock ingen anledning till att dopet måste komma före nattvarden tidsmässigt. [...] Båda sakramenten ger uttryck för Jesu generösa öppenhet och respekt för olika människor.”¹⁰⁹ Långström Vinge och Torgerson skriver: ”Att nattvardsfirande skulle föregå dophandling behöver inte innebära att det nödvändiga och oupplösliga sambandet upplöses, utan snarare fördjupas. Är verkligen ordningsföljden det viktiga, eller är det att människor tar del av sakramenten?”¹¹⁰ Här skulle man kunna ställa sig frågan hur Långström Vinge och Torgerson menar att sambandet mellan sakramenten skulle fördjupas om ordningsföljden var en annan.

---

¹⁰⁸ Kyrkomötet, Motion, Mot 2009:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

¹⁰⁹ Kyrkomötet, Motion, Mot 2005:53, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

¹¹⁰ Kyrkomötet, Motion, Mot 2010:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

När Rodén uttalade sig om detta i mailintervjun menade han att sakramentens ordningsföljd inte hade någon betydelse. Han säger: ”Uppmuntra till dop ska vi fortsätta att göra, men ordningen mellan sakramenten är nog mer en ordningsfråga än en trosfråga.”¹¹¹

Mats Egfors i Malmö är av samma uppfattning: ”Den viktigaste frågan för oss i den mångkulturella församlingen kan är väl denna: Kan nattvarden vara en väg till dopet?”¹¹² Jag har tidigare citerat Lindow som är av åsikten att nuvarande ordning bör bibehållas. Dopet är inträdet i församlingen, menar hon och genom sin erfarenhet från katekumenatet har hon erfarit det positiva i att nattvarden firas först efter dopet.¹¹³

Läronämnden anser i sina yttranden att sakramentens ordningsföljd är viktig. (Se avsnitt 3.1.1.)

4.2.2 Dopets verkan

Åkesson skriver i sin motion ”Vad är det vi får i dopet som de odöpta saknar? Vad är det som gör att en döpt på ett bättre sätt kan tillgodogöra sig nattvardens gåvor än den odöpte?”¹¹⁴

Åkessons avsikt tycks vara att visa på att ingen skillnad finns mellan döpta och odöpta. Detta synsätt ligger också nära det Anna Karin Hammar har och som framgår i hennes avhandling om dopet och den dopteologi hon här förmedlar.

4.2.2.1 Skapelsens mysterium, Skapelsens sakrament

I Anna Karin Hammars doktorsavhandling *Skapelsens mysterium, Skapelsens sakrament: dopteologi i mötet mellan tradition och situation* diskuterar hon exkluderande och inkluderande tolkning av dopet. Exkluderande tolkning är, menar Hammar, en tolkning som anser att något händer i dopet som skiljer döpta från odöpta. Med icke-exkluderande menar hon att dopet är ”tillräckligt” för delaktighet i skapelse och frälsning, men inte nödvändigt eftersom det skeende som dopet ger uttryck för innebär skapelse och frälsning för alla människor.

Hammar använder två olika tolkningssätt för dopet, vilka hon kallar det noakidiska¹¹⁵ och det sinaitiska. Syftet med det noakidiska tolkningssättet är inte att göra alla till kristna utan att

---

¹¹¹ Rodén, intervjusvar via mail, 2011-09-26.

¹¹² Egfors, Mats, Hyllie, intervjusvar via mail, 2011-09-16.

¹¹³ Lindow, intervjusvar via mail, 2011-09-14.

¹¹⁴ Kyrkomötet, Motion, Mot 2009:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

tala om en gemenskap som omfattar hela skapelsen och hela mänskligheten. Att dopet ur detta perspektiv endast ses som ett offentlighöjande och ett tecken på Guds skapelseprocess, skulle kunna anses förminska dopets värde. Gud handlar inte direkt i dopet, vilket kan tolkas som att ingenting egentligen händer i dopet, vilket också Hammar antyder i sin avhandling.¹¹⁶ När Ragnar Holte, teolog och professor emeritus i etik vid Uppsala universitet, behandlar Hammars avhandling i sin artikel ”Det kristna dopet” i *Dop: Årsbok för svenskt gudstjänstliv 86/2011*, invänder han att det noakidiska begreppet inte kan anses som icke-exkluderande eftersom det endast var Noas familj som räddades medan alla andra gick under.¹¹⁷ Den sinaitiska tolkningen av dopteologin har fokus på de döpta och ger dem en speciell uppgift att vittna för mänskligheten. Genom dopet sammanbinds den döpte med Kristus.¹¹⁸

Vilka ska då räknas som Guds barn? I sin andra uppsats *Måste dop föregå nattvard* ställer Åkesson den frågan. Ställningstagandet i frågan om de odöpta är, menar Åkesson, avhängigt vilken människosyn man har. Det ena synsättet är att räkna alla människor som Guds barn, vilket är den uppfattning som företräds av dem som vill se nattvardsbordet öppet för alla. Det andra synsättet innebär att man blir Guds barn genom dopet och tron.¹¹⁹ Att här tala om människosyn kan väl anses som tveksamt, eftersom det ena eller andra synsättet inte behöver tyda på en bättre eller sämre människosyn.

Av Svenska kyrkans bekännelseskriter, Konkordieformeln framgår att barn inte ska räknas som Guds barn bara för att de är födda av kristna och troende föräldrar. Guds barn blir de

---

¹¹⁵ Hammar, Anna Karin, *Skapelsens mysterium, Skapelsens sakrament, Uppsala universitet*, [Hemsida], 165-171.

Det noakidiska syftar på Guds förbund med Noa och som avser hela skapelsen och hela mänskligheten. Duvan som är närvarande vid skapelsen återkommer vid Jesu dop. Hammars avhandling: ”Vad är det då egentligen som sker i dopet enligt en noakidiskt tolkad trinitarisk dopteologi? Ett svar skulle kunna vara följande: dopet offentliggör och avslöjar, gör uppenbar, den gudomliga skapelseprocess som pågår i världen och inbjuder i barndopets fall en ny människa i världen att ta del i denna skapelseprocess. Dopet är ett offentligt tecken för Guds skapelseprocess som gäller allt levande och där människan har ett särskilt uppdrag.”

¹¹⁶ Hammar, *Skapelsens mysterium, Skapelsens sakrament, Uppsala universitet*, [Hemsida], 172.

”I Jesus dop sker en ’förtätning’ av upplevelsen av Guds närvaro. Inte så att Gud i sin skapande relationalitet inte skulle ha varit närvarande tidigare i historien [---]. Men så att det här vid Jesu dop kommer till ett förtätat uttryck. På motsvarande sätt vid ett barndop. Gud handlar, skapar, älskar, befriar före, under och efter ett barns dop. Här i dopet kommer det till ett förtätat uttryck med hjälp av det liturgiska skeendet, språket och gestaltningarna. Men är då dopet upprepningsbart med en sådan noakidisk förståelse? (---) En invändning mot det noakidiska förslaget skulle kunna vara att det försvagar förståelsen av dopets karaktär som engångshändelse.”

¹¹⁷ Holte, Ragnar, ”Det kristna dopet: och finns det någon arvsynd?”, i *Dop: Svenskt Gudstjänstliv, 86/2011*, red. Stephan Borgehammar, (Stockholm: Artos & Norma bokförlag, 2011), 27.

¹¹⁸ Hammar, *Skapelsens mysterium, Skapelsens sakrament, Uppsala universitet*, [Hemsida], 173-176.

¹¹⁹ Åkesson, *Måste dop föregå nattvard?*, otryckt material, 36.

genom dopet.¹²⁰ Luther ansåg att nådemedlet alltid skulle komma först och därefter tron.¹²¹ Ingen ska döpas på sin egen tro utan på Guds ord och löfte.¹²² Zwingli däremot menade att dop av barn inte skedde för att de skulle bli Guds barn eftersom de redan var det.¹²³

Om Anna-Karin Hammar kan anses som representanter för en liberalteologisk uppfattning med en sakramentssyn präglad av önskan om öppenhet, lättillgänglighet och låga trösklar, får återigen Persenius vara representant för ett annat synsätt. Persenius kritiserar teologier och folkkyrkotraditioner som till varje pris vill undvika gränsdragningar, som har en vilja att suddas ut gränser mellan döpta och icke döpta och mellan kyrkotillhöriga och icke. Persenius säger: ”Den teologiska motiveringen finner man i Gud som allas skapare, Jesus som hela världens frälsare, nåden som inte har några gränser eller Kristi eget handlande, som utmärks av att han inte stöter bort någon.”¹²⁴ Persenius menar istället att den kyrka som bygger på det reformatoriska arvet och har Bibeln som norm i frälsningsfrågor har en teologi som innebär att alla är skapade till Guds avbild, men synden har gjort att människan inte lever efter Guds vilja. Kristi försoning gäller alla, men måste också tas emot personligt. Guds barn är de som tar till sig det Kristus utfört. Frälsningen har inte skett genom att Gud har skapat människan, utan den slutgiltiga frälsningen ska ske en gång när skapelsen befrias.¹²⁵ Dopet visar på Guds förekommande nåd, Gud söker upp människan och handlar i dopet.¹²⁶ När biskop Persenius talade på präst- och diakonmötet i Uppsala 2009 talade han om vikten av att dopet måste betyda något och att ta dess innebörd på allvar. ”Det måste enkelt uttryckt betyda något om vi döps eller inte.”¹²⁷ Persenius lyfter också fram betydelsen av dopet med hänvisning till Bibeln som: inlemmande i Kristus, upptagande i Kristi kyrkas gemenskap, en ny födelse med syndernas förlåtelse, mottagande av Andens gåva, modell och livstydning för livet, genom död till liv och kallelse till tjänst. Persenius menar att vi enligt kyrkans tro, bekännelse och lära inte ska bygga på den tro, som kan finnas både hos döpta och odöpta. Vi måste bygga på

---

¹²⁰ *Svenska kyrkans bekännelseskriterier*, Konkordieförmeln, XII, artikel 6, 536.

¹²¹ Wisløff, Carl Fr., *Martin Luthers teologi: En införring*, (Oslo:Lunde Forlag, 1983), 134.

¹²² *Die Bekenntnisschriften der evangelisch-lutherischen Kirche...*, 1952, enligt Wisløff i *Martin Luthers teologi*, 132.

¹²³ Sasse, Hermann, *This is my Body*. Rev. Edition 1976, 102 enligt Wisløff, Carl Fr., i *Martin Luthers teologi: En införring*, (Oslo: Lunde Forlag, 1983), 130.

¹²⁴ Persenius, *Nådens budbärare*, 160.

¹²⁵ Persenius, *Nådens budbärare*, 160-161.

¹²⁶ Persenius, *Nådens budbärare*, 143.

¹²⁷ Persenius, ett utdrag ur anförande på präst- och diakonmötet i Uppsala 2009-08-25, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

Guds handlande.¹²⁸ Att leva i dopet innebär sedan en livslång process. Dopet är en gåva samtidigt som det medför ansvar för föräldrar, faddrar och församling.¹²⁹

När Läronämnden och Gudstjänstutskottet bemöter motionernas argumentering framhåller de att det skulle strida mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära att skilja dop och nattvard åt¹³⁰ och att nattvarden är de döptas måltid.¹³¹

Enligt Luthers stora katekes är dopets verkan att: ”Den som tror och bliver döpt, han skall bliva frälst (salig). [---] Men att bliva salig betyder, såsom vi veta, ingenting annat än att, förlöslad från synder, död och djävul, komma i Kristi rike och evigt leva med honom.”¹³²

Luther säger alltså att dopet tillsammans med tron innebär frälsning för människan, medan Åkesson och de teologer han stöder sig på, tycks ifrågasätta om dopet gör någon skillnad.

4.2.3 Nattvarens gemenskap

Åkesson ställer i sin motion den retoriska frågan: ”Är nattvarden gemenskap med Kristus eller i större utsträckning ett uttryck för de troendes gemenskap?”¹³³ För mig är det något oklart vad Åkesson avser med denna fråga. Menar han att gemenskapen mellan nattvardsdeltagarna är minst lika viktig som gemenskapen med Kristus och att ingen därför bör utestängas? Eftersom Åkesson ställer denna fråga i anslutning till resonemanget om den öppna folkkyrkan tycks han själv vilja hänföra argumentet till kyrkosyn. Han vill i den öppna folkkyrkans anda betona öppenheten, som innebär att ingen ska stängas ute från nattvarden. Jag skulle för min del förr vilja betrakta det som hörande till sakramentssyn. Vid sitt anförande i Kyrkomötet 2009-10-20, då hans motion var uppe till behandling, utvecklade han sitt tänkande angående gemenskapstanken och dopet som gränsdragning, genom att citera Per Erik Persson, professor emeritus i teologi vid Lunds universitet. Åkesson använder här samma citat i sitt anförande vid Kyrkomötet som han senare gör i sin andra uppsats *Måste dop föregå nattvard*. Citatet är hämtat ur Perssons skrift ”Dopet som rit” i rapporten *Församlingen – och dopet*, som var Lunds stifts dopprojekt 2007 – 2009:

---

¹²⁸ Persenius, ett utdrag ur anförande på präst- och diakonmötet i Uppsala 2009-08-25, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

¹²⁹ Persenius, *Nådens budbärare*, 144-147.

¹³⁰ Kyrkomötet, Läronämndens yttrande, Ln 2005:11y, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

¹³¹ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottets yttrande, G 2005:5, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

¹³² *Svenska kyrkans bekännelseskriterier*, Luthers stora katekes, Fjärde delen om dopet, 475.

¹³³ Kyrkomötet, Motion, Mot 2009:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

Man skulle kunna fundera över vår benägenhet att dra gränser utifrån det som berättas om Jesus. Med sitt 'följ mig' inbjuder han till en gemenskap utan hindersprövningar, inbjudan gäller också sådana som i den miljön var religiöst eller på annat sätt diskvalificerade. Gränsen finns där, men den dras inte av krav som gemenskapen ställer utan av dem som tar anstöt av Jesus och avvisar det som han står för. Och så är det också idag. Inte heller dopet får göras till ett krav.¹³⁴

Kanske borde Åkesson fortsatt att citera även ett stycke längre i Perssons text då han fortsätter:

Det är ju som en konkret utformning av glädjebudet motsatsen till allt vad krav heter, ett erbjudande, en oförtjänt gåva. Vad det gäller är att man i församlingen erbjuder och gestaltar dopet så att det klart och otvetydigt framgår vad det handlar om. När evangeliets glädjebud framställs klart och oförvanskat har det i alla tider funnits människor som tagit anstöt och vägrat att befatta sig med det.¹³⁵

Min förståelse av Perssons skrivning är att han menar, att dopet inte ska ses som ett krav, utan som en gåva. När kyrkan är tydlig med att presentera dopets innehåll och innebörd, då finns det de som reagerar genom att ta avstånd, något som skett i alla tider. När Åkesson avslutar citatet med att dopet inte får bli ett krav väljer han att utelämna fortsättningen av Perssons text, vilket innebär att, som jag ser det, betydelsen i texten förändras.

Åkesson anser att dopet blir ett krav inför nattvarden. Detta kan problematiseras. I boken *Vad står Svenska kyrkan för?*, där författarna är Lars Eckerdal, biskop emeritus, Göteborg, Birger Gerhardsson, professor emeritus, Lunds universitet och, tidigare nämnde Per Erik Persson framför de den motsatta åsikten. Dels säger de angående kyrkans identitet att, för att kyrkan ska förbli den samma, som hon alltid varit, måste dopet vara det grundläggande för tillhörighet till kyrkan och den gudstjänstfirande församlingen och dess gemenskap. Dopet är det som konstituerar vad det innebär att vara kyrka. De ser dopet som motsatsen till krav, nämligen som en gåva av nåd. När man talar om Jesu kravlöshet i mötet med människor glömmer man att hans erbjudande inte mottogs av alla, många förargade sig över Jesu budskap.¹³⁶ ”En inbjudan som är så konturlös att den inte behöver bejakas återger inte Jesu hållning.”¹³⁷ Både dopet och nattvarden är tecken på kyrkans enhet och hör samman och innebär en gemenskap med Kristus. Alla ”har döpts till att höra till en och samma kropp” (1 Kor 12:13)

---

¹³⁴ Persson, Per Erik, ”Dopet som rit”, *Svenska kyrkan*, [Hemsida], 28.

¹³⁵ Persson, ”Dopet som rit”, *Svenska kyrkan*, [Hemsida], 28.

¹³⁶ Eckerdal, Lars, Gerhardsson, Birger, Persson, Per Erik, *Vad står Svenska kyrkan för?*, (Stockholm: Verbum förlag AB, 1989), 159.

¹³⁷ Eckerdal m fl, *Vad står Svenska kyrkan för?*, 159.

och ”Eftersom brödet är ett enda är vi – fast många – en enda kropp” (1 Kor 10:17a). Eckerdal m fl menar att dopet är ingången till gemenskapen med Kristus, och en gemenskap med alla döpta. Nattvarden är en fest för alla döpta.¹³⁸

I intervjusvaren från kyrkoherdarna framkommer deras syn på gemenskapsaspekten i nattvarden. Ann Aldén i Västra Skrävlinge menar att vi genom dopet kommer in i Guds gemenskap, som sedan upprepat gestaltas i nattvarden:

Dopet är Guds tecken på sin kärlek till människan. Guds sätt att säga, du hör ihop med mig och vår gemenskap håller att både leva och dö på. Jag döps i Jesu namn, dvs dens namn som ytterst äger min tillit. Om jag lever eller dör hör jag Herren till. I nattvarden påminns vi om och gestaltar vi den gemenskapen, igen och igen och igen.

Den logik som många gånger styr i vårt samhälle är ”du får inte vara med **om du inte...**”
Församlingens gemenskap präglas av en annan logik. Inklusiviteten är inte en dimension av evangeliet – den är evangeliet.¹³⁹

På liknande sätt säger även Persenius: ”Eftersom dopet innebär ett inlemmande i Kristus, är nattvarden platsen där döpta förnyar sin gemenskap med Herren.”¹⁴⁰ Han pekar också på att vi idag befinner oss i en annorlunda situation jämfört med tidigare, eftersom sekulariseringen gått så långt att kyrkan ensam står för trosmiljön. I vårt individualiserade samhälle är det också viktigt att betona att dopet innebär gemenskap i en församling.¹⁴¹

Nattvarden är ju en gemenskap med såväl Kristus som alla dem som deltar i nattvarden, samtidigt som inlemmandet i Kristus sker genom dopet. I intervjuerna med kyrkoherdarna uttalar sig Möller på följande sätt:

Människor känner sig exkluderade av väldigt många orsaker. Nattvardens måltid är inte en Feel-good måltid för att stärka gemenskapen utan en måltid där vi får ta emot Jesu Kristi kropp och blod. Det är inte alltid farligt att människor känner sig exkluderade – det kan påskynda deras längtan efter dopet, då är det ju något gott.¹⁴²

---

¹³⁸ Eckerdal m fl, *Vad står Svenska kyrkan för?*, 160.

¹³⁹ Aldén, Ann, Västra Skrävlinge, intervjuvar via mail, 2011-09-26.

¹⁴⁰ Persenius, *Nådens budbärare*, 143.

¹⁴¹ Persenius, *Nådens budbärare*, 142.

¹⁴² Möller, intervjuvar via mail, 2011-09-17.

Nattvarden är alltså enligt hans sätt att se det något mer än en gemenskapsmåltid mellan nattvardsdeltagarna. Det är ett möte med Kristus. Det är intressant att se hur olika synsätten kan vara, från att se stora risker i att människor kan känna sig exkluderade till att se att det exkluderande kan innebära något positivt.

När Gudstjänstutskottet uttalade sig i sitt betänkande G 2005:5 hänvisade de till KO kap. 20, Dop och dess inledningstext där det sägs att Gud i dopet ”tar upp människan i sin gemenskap och för henne in i sin kyrka och församling.”¹⁴³ Dopet är därmed, enligt KO, både en gemenskap med Kristus och de troendes gemenskap.

BEM-dokumentet talar om Jesu sista måltid med lärjungarna som en liturgisk måltid med symboliska ord och handlingar och nattvarden är då följaktligen att betrakta som en sakramental måltid där vi får ta del av Guds kärlek genom Jesus.¹⁴⁴ Nattvarden innebär både gemenskap med Kristus och en gemenskap inom Kristi kropp, som är kyrkan.¹⁴⁵ I kommentaren till BEM-dokumentet sägs att sedan den äldsta tiden har dopet förståtts som ett inlemmande i Kristi kropp.¹⁴⁶ Detta att jämföra med det synsätt som Åkesson tycks ha på nattvarden som en gemenskapsmåltid jämförbar med andra måltider som Jesus delade med sina lärjungar och med andra människor Jesus åt tillsammans med.

4.3 Bibelsyn och traditionssyn

Från sakramentssynens argumentering är steget inte långt till de argument som hänförs till bibelsynen. Argumenten som handlar om gemenskapstanken vinklas på olika sätt så att de kan åberopas i sammanhang då kyrkosyn såväl som sakramentssyn och bibelsyn diskuteras, och som i sin tur är nära kopplade till traditionssynen. Bibelsynen och traditionssynen är också två sammanflätade begrepp vilket gör att jag väljer att behandla dem i samma avsnitt.

4.3.1 Jesu måltidsgemenskap, Jesu gränsöverskridande

I sin motion 2009:30 skriver Åkesson att måltidsgemenskapen var central i Jesu liv och gärning. Och när Karin Långström Vinge i sitt anförande i Kyrkomötet 2010-10-27 försvarar sin motion hänvisar hon liksom Åkesson till Sven Hillert och hans debattartikel i Kyrkans

---

¹⁴³ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottets yttrande, G 2005:5, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

¹⁴⁴ *BAPTISM, EUCHARIST AND MINISTRY*, Faith and order paper No. 111, (Geneva: World Council of Churches, 1982), 10.

¹⁴⁵ *BAPTISM, EUCHARIST AND MINISTRY*, 14.

¹⁴⁶ *BAPTISM, EUCHARIST AND MINISTRY*, 15.

Tidning 2010-10-21, där han lyfter fram frågan. Hans utgångspunkt är Jesu exempel att dela måltidsgemenskap med de åsidosatta ska vara vägledande. Han skriver:

Det vi vet säkrast om Jesus, utöver att han dog på ett kors, är att han delade måltid med dem som andra inte ville äta tillsammans med. Jesus bjöd sig hem till dem som man inte borde umgås med. Han förkunnade att alla människor har samma självklara plats vid Guds måltid. Och han levde som han lärde.¹⁴⁷

När Karin Långström Vinge citerar Hillert i sitt anförande säger hon: ”Jesus bjöd hem till sig de människor man inte vill umgås med [...]”¹⁴⁸ Här är Långström Vinges citat av Hillert dock inte helt korrekt. Hillert skriver inte att Jesus ”bjöd någon hem till sig” utan att han ”bjöd hem sig till andra”.¹⁴⁹ Hillert framför samma teologiska resonemang i debattartikeln, som i sin bok *Frälsning för alla*, resonemanget innebär att ingen får exkluderas, inga krav får ställas, i allt en fullständig öppenhet, vilket Hillert menar har Jesu handlingssätt som förebild. Jesu budskap är frälsning för alla, enligt Hillert.¹⁵⁰

Men om Jesus i handling stod för öppenhet så finns det ord av Jesus som talar i motsatt riktning, som innebär dömande och gränsdragning. Det är då viktigt menar Hillert att lägga lika stor vikt vid Jesu handlingar som orden.¹⁵¹ ”Det gäller att inte låta orden om evig uppdelning osynliggöra det budskap om allas räddning som Jesus gav sitt liv för att gestalta och som senare skulle komma att få genomslag när den unga kyrkan spreds i världen, ett budskap som avspeglas inte minst i Paulus brev.”¹⁵²

I sin uppsats, *Måste dop föregå nattvard?*, förmedlar Åkesson även Hillerts resonemang angående tron som ett krav och åsikten att kyrkan därför bör sluta tala om tro och istället tala om Guds kraft, Guds kärlek eller Guds gåva. När Hillert talar om frälsning vill han innesluta alla.¹⁵³ Detta innebär, menar Åkesson, att dopet blir en gräns som utestänger de icke döpta eftersom Gud redan har en gemenskap med alla människor.¹⁵⁴ De bibelteologiska argument

---

¹⁴⁷ Hillert, Sven, *Kyrkans tidning*, [Hemsida].

¹⁴⁸ Kyrkomötet, 2010, Debattinlägg § 06, anförande av Karin Långström Vinge, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

¹⁴⁹ Hillert, *Kyrkans tidning*, [Hemsida].

¹⁵⁰ Hillert, Sven, *Frälsning för alla?*, (Stockholm: Verbum Förlag, 2002), 85-89.

¹⁵¹ Hillert, *Frälsning för alla?*, 23-24.

¹⁵² Hillert, *Frälsning för alla?* 24.

¹⁵³ Hillert, *Frälsning för alla?*, (Stockholm: Verbum Förlag AB, 2002), 17 och 66-69.

¹⁵⁴ Åkesson, *Öppet nattvardsbord för odöpta?!*, 19.

Åkesson lägger fram i uppsatsen och hans slutsats är att han inte anser att regeln om dop är motiverad och hänvisar återigen till Jesu måltidsgemenskap med kreti och pleti, och menar att inget pekar på att måltidsgemenskapen skulle vara förbehållen en utvald skara. Samtidigt säger han att den första nattvarden firades med de tolv lärjungarna,¹⁵⁵ vilket kan tyckas något motsägelsefullt.

När Åkesson i sin uppsats refererar till Nils Johanssons bok *Det urkristna nattvardsfirandet*, skriver Åkesson: ”Den sista måltiden har på ett speciellt sätt präglat nattvardsfirandet. Johansson menar att det inte går att skilja den måltiden från dem som han tidigare hållit. Markus skildrar bispisningsundret Mark 6:41 och 8:6 i anslutning till instiftelseorden i 14:22, vilket tydligt visar sambandet dem emellan.”¹⁵⁶ Vad Johansson dock skriver är att det finns gemensamma drag men också det som särskiljer. Johansson skriver: ”Den sista måltiden har givetvis sin särprägel i förhållande till de övriga, som omtalas från Jesu verksamhet. [---] Denna den sista måltidens egenart har präglat urkristendomens hela nattvardsfirande.”¹⁵⁷ Åkesson hänvisar också till BEM-dokumentet, där han menar att inget sägs som skulle utestänga de odöpta från nattvardsbordet, däremot sägs att nattvarden ska vara de troendes gemenskap, vilket i och för sig skulle kunna uppfattas som exkluderande.¹⁵⁸

När de som vill öppna nattvardsbordet för odöpta framför sin argumentering särskiljs nattvarden inte från andra måltider Jesus delade i sin samtid. Det andra sättet att betrakta nattvarden är som en liturgisk måltid, som Jesus delar endast med sina lärjungar, såsom Johansson, ovan betraktar den och som Andrew McGowan, som Åkesson också refererar till ser på den. McGowan skriver: ”Den historiske Jesus ger oss inte någon modell för hur den kristna gemenskapen ska fira sina måltider, men väl en modell för hur vi kan dela öppenheten i våra vanliga måltider med varandra.”¹⁵⁹

Enligt Bo Giertz i hans bok *Kristi kyrka* är Jesu instiftande av nattvarden upprättandet av det Nya förbundet, som har sin förebild i Guds förbund med Israel. Nattvarden tillsammans med de tolv lärjungarna är en måltid med förbundsfolket, det nya Israel.¹⁶⁰ Nattvarden är en måltid

---

¹⁵⁵ Åkesson, *Måste dop föregå nattvard?!*, 36.

¹⁵⁶ Johansson, Nils, *Det urkristna nattvardsfirandet*, (Lund: Håkan Ohlssons boktryckeri, 1944), 84-85, enligt Åkesson, i *Måste dop föregå nattvard?!*, 24.

¹⁵⁷ Johansson, *Det urkristna nattvardsfirandet*, 85.

¹⁵⁸ Åkesson, *Måste dop föregå nattvard?*, 34.

¹⁵⁹ McGowan, Andrew, ”The Meals of Jesus and the Meals of the Church: Eucharist origins and admission to communion”, i *Studia Liturgica diversa, essays in honor of Paul F Bradshaw*, (Portland. Or, Pastoral Press, 2004), 110, enligt Åkesson i *Måste dop föregå nattvard?*, 26.

¹⁶⁰ Giertz, Bo, *Kristi kyrka*, (Stockholm: Verbum, 1975), 19-20.

för de heligas gemenskap, för dem som är inlemmade i Kristi kropp genom dopet. Giertz hänvisar här till 1 Kor 10:16-17.¹⁶¹:

”Välsignelsens kalk, över vilken vi uttala välsignelsen, är icke den en delaktighet av Kristi blod? Brödet, som vi bryta, är icke det en delaktighet av Kristi kropp? Eftersom det är ett enda bröd, så äro vi, fastän många, en enda kropp, ty all få vi vår del av detta ena bröd.¹⁶² Delaktigheten av Kristi kropp, om vilken det talas här, är naturligtvis icke en delaktighet av kött och blod, utan en gemenskap med Herrens himmelska, förklarade lekamen och delaktighet i dess uppståndelseliv. Genom denna gemenskap uppbygges också på jorden Kristi kropp, som är Kyrkan”¹⁶³

Möller ser också nattvarden som en måltid för de döpta inom dopets förbund. En gemenskap alla är välkomna till, men inte genom nattvarden utan genom dopet.¹⁶⁴

Han säger vidare:

Nattvarden är Guds folks måltid. Den tillhör den nya skapelsen – där tiden och evigheten möts i gemenskapen och där Kyrkan, Kristi kropp, fogas allt tätare tillsammans. Nattvarden skänker syndernas förlåtelse och bevarar Guds folk i tron. Dopet och tron hör samman och måste verka tillsammans. Att leva i tro är bland annat att regelbundet fira Herrens måltid.¹⁶⁵

Här har vi alltså det andra synsättet, där de bibliska förebilderna för nattvarden istället hämtas från 1 Korintierbrevet. Då nattvarden ses som en måltid för dem som genom dopet blivit inlemmade i Kristi kropp. Och förebilden i GT då nattvarden ses som det Nya förbundet Jesus instiftar och då med de tolv lärjungarna, Jesu utvalda skara.

4.3.2 Var lärjungarna döpta?

Linnman och Åkerlund hävdar i sin motion att det inte är troligt att de första lärjungarna var döpta då de firade den första nattvarden.¹⁶⁶ Detta framför de som ett argument för att människor inte heller idag ska behöva vara döpta för att ta emot nattvarden.

Men detta argument är ett löst argument. Ingenting kan bevisas i vare sig den ena eller andra riktningen och man kan också fråga sig huruvida förhållandet om lärjungarna var döpta eller

---

¹⁶¹ se Eckerdal m fl i avsnitt 4.2.3.

¹⁶² 1917 års Bibel, 1 Kor 10:16-17.

¹⁶³ Giertz, *Kristi kyrka*, 31.

¹⁶⁴ Möller, intervjusvar via mail, 2011-09-17.

¹⁶⁵ Möller, intervjusvar via mail, 2011-09-17.

¹⁶⁶ Kyrkomötet, Motion, Mot 2005:53, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

ej ska vara en förebild för oss idag. Dock skulle man kunna säga att mycket talar för att lärjungarna var döpta. I Joh 3:22 sägs att Jesus döpte och i Joh 3:26 säger Johannes att Jesus döper.¹⁶⁷ Enligt Joh 4:1-2 var det tvärtom inte Jesus som döpte utan hans lärjungar. Här alltså motsägelsefulla uppgifter, men enligt G. R. Beasley-Murray anses Joh 4:2 som ett senare tillägg.¹⁶⁸ Även Jesus lät sig ju döpas av Johannes och Jesu lärjungar döpte, som tidigare sagts. Det ligger då när till hands att dra slutsatsen att även Jesu lärjungar själva var döpta trots att det inte direkt framgår av bibeltexterna.

Den bibelsyn kyrkomötesmotionärerna och Sven Hillert, den teolog de främst åberopar i sin argumentation, framstår som tillhörande den liberala bibelsynen. I boken *Tolkning för livet* kritiserar Anne-Louise Eriksson, chef för Svenska kyrkans forskningsenhet och docent i tros- och livsåskådningsvetenskap vid Uppsala universitet, den liberala tolkningen, för att söka tolkningar som svarar mot deras egna uppfattningar:

När teologer och enskilda kristna i dag åberopar bibeln som norm för teologiska och etiska ställningstaganden, tycks den förutsatta auktoriteten vara antingen bibelns narrativa eller dess dogmatiska auktoritet. För den liberala uppfattningen tycks det avgörande kriteriet vara om texten svarar mot vad jag själv håller för sant och troligt.¹⁶⁹

Kyrkomötets Läronämnd preciserar inga specifika bibeltexter när de motiverar sitt ställningstagande utan hänvisar till att: ”Det skulle strida mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära att skilja dop och nattvard åt.”¹⁷⁰ Detta är ett citat från KO kap. 1, 1 §, där det fortsättningsvis står: ”som [...] är grundad i Guds heliga ord, såsom det är givet i Gamla och Nya testamentets profetiska och apostoliska skrifter, [---]”.¹⁷¹ Det vill säga Svenska kyrkans lära är grundad i Bibeln, vilket innebär en syftning på bibelsyn.

4.3.3 Bibeln och traditionen

Det faktum att Läronämnden hänvisar framför allt till traditionen, som vägande argument då den första kyrkomötesmotionen avsågs 2005, var en av orsakerna till att Åkesson ansåg sig föranledd att motionera till Kyrkomötet samt att skriva sin första uppsats. Åkesson hävdade i

---

¹⁶⁷ *Bibel 2000*, Joh. 3:22; 3:26, 4:1-2.

¹⁶⁸ Beasley-Murray, G.R., *Baptism in the New Testament*, (London, Macmilan and company limited, reprinted with alterations, 1963), 67-68.

¹⁶⁹ Eriksson, Anne-Louise red., *Tolkning för livet: åtta teologer om bibelns auktoritet*, (Stockholm: Verbum Förlag, 2004), 15.

¹⁷⁰ Kyrkomötet, Läronämndens yttrande, Ln 2005:11y, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

¹⁷¹ KO, 1 kap., 1 §, 93.

sin motion att Bibeln bör väga tyngre än traditionen.¹⁷² Och när Långström Vinge och Torgerson motionerade 2010, menade de att en reformatorisk kyrka bör ta intryck av sin omvärld och våga ompröva den allmänkyrkliga traditionen och KO.¹⁷³

Åkesson ansåg inte att en evangelisk-luthersk kyrka borde ha traditionsargumentet som det främsta. När Åkessons motion avslogs av Kyrkomötet och de grunder Läronämnden återigen angav var att det skulle strida mot den allmänkyrkliga traditionen att skilja dop och nattvard åt,¹⁷⁴ föranledde detta Åkesson att skriva sin andra uppsats *Måste dop föregå nattvard?* En av hans frågeställningar var därför: ”Vad säger den allmänkyrkliga traditionen om de odöptas plats vid nattvardsbordet?” och ”Vad säger det bibliska materialet om de odöptas plats vid nattvardsbordet?”¹⁷⁵ Åkesson ville i sin uppsats undersöka vad som avses med den allmänkyrkliga traditionen och vilka bibliska argument som finns. Åkesson väljer att tolka allmänkyrklig som avseende de stora kyrkorna, nämligen den romersk katolska kyrkan, den ortodoxa kyrkan, den lutherska och den reformerta kyrkan. Följaktligen skulle den allmänkyrkliga traditionen innebära dessa kyrkors tradition och praxis och denna har varit och är i hög grad att dopet är en förutsättning för nattvardsfirande. Gudstjänstutskottet hänvisar också i sitt betänkande till den ekumeniska aspekten och till BEM-dokumentet.¹⁷⁶

Åkessons slutsats i uppsatsen blir att det inte finns godtagbara bibliska skäl för att upprätthålla dopregeln och att den endast är en kvarleva från fornkyrkans tid, då man ville värja sig för villolärare och yttre hot, något som inte är aktuellt idag. Han hävdar istället att det finns ett stort antal bibeltexter i Bibeln som talar om måltidsgemenskap och som han anser är vägande skäl för att dopregeln bör tas bort. De texter han då hänvisar till är de som talar om Jesu måltidsgemenskap också med dem som fanns i samhällets utkant och tar som exempel Mark 2:17a ”Det är inte de friska som behöver läkare, utan de sjuka.”¹⁷⁷¹⁷⁸

Läronämndens främsta argument är att det skulle strida mot den allmänkyrkliga traditionen sedan fornkyrkan samt mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära att skilja dop och

---

¹⁷² Kyrkomötet, Motion, Mot 2009:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

¹⁷³ Kyrkomötet, Motion, Mot 2010:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

¹⁷⁴ Kyrkomötet, Läronämndens yttrande, Ln 2009:6y, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

¹⁷⁵ Åkesson, *Måste dop föregå nattvard?*, 1.

¹⁷⁶ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottets betänkande, G 2009:5, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

¹⁷⁷ *Bibel 2000*, Mark 2:17a.

¹⁷⁸ Åkesson, *Måste dop föregå nattvard?*, 34-39.

nattvard åt¹⁷⁹ och att nattvarden enligt Svenska kyrkans tradition är de döptas måltid.¹⁸⁰ Åkesson hävdar att Bibeln bör vara normgivande i en luthersk kyrka med hänvisning till Luthers bibelsyn.¹⁸¹ Åkesson skriver i sin motion att: ”För Luther stod det klar [!] att om bibelordet och traditionen kom i strid med varandra var det bibelordet som hade den avgörande betydelsen. Står vi kanske ännu en gång inför ett reformatoriskt vägskäl?”¹⁸²

Men i mycket råder ofta en missuppfattning dels av vad Luther hävdade med Sola Scriptura principen och dels av vad Svenska kyrkan har för syn på traditionen i förhållande till skriften. Eckerdal m fl menar i *Vad står Svenska kyrkan för?* att Luthers avsikt inte var att förkasta traditionen utan istället att utifrån Evangeliet utröna vad som var falsk och vad som var äkta tradition. Svenska kyrkan har inte på något sätt förkastat traditionen i betydelsen av det kyrkofäderna lär. Hela Konkordieboken är full av citat av kyrkofäderna.¹⁸³ Den reformerta synen däremot är att all tradition som inte går att finna belägg för i Bibeln inte heller ska förekomma, men detta är alltså inte ett lutherskt synsätt. Det sätt att tolka Bibeln som förespråkarna i frågan hävdar skulle kunna betraktas som en reformert syn på bibeltolkning. Tvärtom är det just traditionen som är Läronämndens och Gudstjänstutskottets kanske främsta argument. Eckerdal, Gerhardsson och Persson säger också att: ”trostolkningen måste ansluta till Svenska kyrkans gamla tradition att betona kontinuiteten bakåt och sambandet med kristenheten i övrigt i en och samma apostoliska tro.”¹⁸⁴

I boken *Tolkning för livet* skriver Jayne Svenungsson, teol. dr. i systematisk teol. vid Lunds universitet, om auktoritetsbegreppet i bibeltolkningen i förhållande till traditionen och den postmoderna kulturen. Hon menar att vi måste skapa ett nytänkande angående hur vi ser på auktoriteter. I den postmoderna tiden finns en kritik mot auktoriteter, men hon menar att ett samspel måste finnas mellan tolkning och tradition. Angående bibeln som auktoritet säger Svenungsson:¹⁸⁵

Är det i dag önskvärt eller ens möjligt att betrakta bibeln som auktoritet för kristen teologi och etik? I den mån vi föreställer oss bibeln som en auktoritet som givits oss bortom tid och rum och

---

¹⁷⁹ Kyrkomötet, Läronämndens yttrande, Ln 2005:11y, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

¹⁸⁰ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottets yttrande, G 2005:5, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

¹⁸¹ Kyrkomötet, Motion, Mot 2009:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

¹⁸² Kyrkomötet, Motion, Mot 2009:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

¹⁸³ Eckerdal m fl, *Vad står Svenska kyrkan för?*, 91.

¹⁸⁴ Eckerdal, m fl, *Vad står Svenska kyrkan för?*, 212.

¹⁸⁵ Svenungsson, Jayne, ”Bibeln och den radikala hermeneutiken”, i *Tolkning för livet: åtta teologer om bibelns auktoritet*, red. Anne-Louise Eriksson, (Stockholm: Verbum Förlag, 2004), 198-199.

som vi kan ha ett otolkat förhållande till, vill jag hävda att detta varken är möjligt eller önskvärt.¹⁸⁶

Att betrakta Bibeln som en sådan auktoritet har ingen grund vare sig i Bibeln eller i traditionen menar Svenungsson. När ett sådant synsätt förekommer är det ett uttryck för den bibelsyn som kom med 1600-talets ortodoxi.¹⁸⁷ Likaså framhåller Henry Cöster, professor i religionsvetenskap vid Karlstads universitet, i *Tolkning för livet*, att det i Confessio Augustana inte nämns något om Skriften som normerande. Att sätta skriften först är enligt Cöster ett biblicistiskt synsätt. Enligt den lutherska reformationen kommer tron och läran först och därefter Skriften. Det är det levande gudsordet som är norm, inte den historiska bibeltexten.¹⁸⁸

Dock skulle man kunna säga att Konkordieformeln något talar emot ovanstående uttalande när den säger att Bibelns Gamla och Nya Testamente är överordnade alla andra skrifter och att utifrån dem ska alla läror prövas:

Men de nämnda symbola och bekännelseskriterierna äro icke domare som den heliga Skrift, utan endast trosvittnesbörd och -förklaringar, som visa, huru med avseende på omstridda frågor den heliga Skrift tolkats och förklarats i Guds kyrka under olika tider av de då levande och huru mot densamma stridande läror förkastats och fördömts.¹⁸⁹

Läronämnden säger i sitt yttrande att det skulle strida mot Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära att skilja dop och nattvard åt. Vad innebär då Svenska kyrkans tro bekännelse och lära och säger den "något om förhållandet mellan dop och nattvard? I KO 1 kap. 1 § står att läsa:

Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära,
som gestaltas i gudstjänst och liv,
är grundad i Guds heliga ord, såsom det är givet i Gamla och Nya testamentets profetiska och apostoliska skrifter,
är sammanfattad i den apostoliska, den nicenska och den athanasianska trosbekännelsen samt i den
oförändrade augsburgska bekännelsen av år 1530,
är bejakad och erkänd i Uppsala mötes beslut år 1593,

---

¹⁸⁶ Svenungsson, "Bibeln och den radikala hermeneutiken", 211.

¹⁸⁷ Svenungsson, "Bibeln och den radikala hermeneutiken", 211.

¹⁸⁸ Cöster, Henry, "Skriften som probersten", i *Tolkning för livet: åtta teologer om bibelns auktoritet*, red. Anne-Louise Eriksson, (Stockholm: Verbum Förlag, 2004), 113-116.

¹⁸⁹ *Svenska kyrkans bekännelseskriter*, Konkordieformeln, Sammanfattning, 499-500.

är förklarad och kommenterad i Konkordieboken
samt i andra av Svenska kyrkan bejakade dokument.¹⁹⁰

Svenska kyrkan tro, bekännelse och lära är alltså enligt KO: gudstjänst och liv, Bibeln, trosbekännelserna, augsburgska bekännelsen, Konkordieboken samt andra bejakade dokument, som avser Svenska kyrkans gudstjänstböcker, vilka enligt KO är, ”förutom Bibeln, Den svenska Kyrkohandboken, Den svenska psalmboken, Den svenska evangelieboken och En liten bönbok”¹⁹¹

I trosbekännelserna är det bibliska ord och vändningar som förekommer. Bekännelseskriterierna ska användas som en rätt bibeltolkning när skiljaktigheter finns. När bekännelseskriterierna tillkom fanns en vilja att anknyta bakåt till Bibeln och andra trosdokument och på samma gång anknyta till samtiden. På så sätt menade man att man bevarade tron.¹⁹²

Säger då Svenska kyrkans bekännelseskriterier något om förhållandet mellan dop och nattvard? I trosbekännelserna är det endast den nicaenska som omnämner dopet, men ingenting sägs om förhållandet mellan dop och nattvard. Texten lyder: ”Jag bekänner ett enda dop, till syndernas förlåtelse [---].”¹⁹³

Augsburgska bekännelsen VII säger om kyrkan: ”Men kyrkan är de heligas samfund, i vilket evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas.”¹⁹⁴ Inte heller här finns något direkt uttalande om förhållande mellan dop och nattvard. I artikel IX framgår att barnen bör döpas för att upptagas i Guds nåd.¹⁹⁵ Och artikel XIII om bruket av sakramenten: ”därför böra sakramenten brukas på det sättet, att en sådan tro är med, som tror på löftena, vilka genom sakramenten tillbudas oss och ställas oss för ögonen.”¹⁹⁶

I Luthers stora katekes, femte delen, under rubriken om altarets sakrament, behandlas också vilken verkan nattvarden har. Nattvarden är:

---

¹⁹⁰ KO, 1 kap. 1 §, 16.

¹⁹¹ KO, 18 kap. 1 §, 89.

¹⁹² Eckerdal, m fl, *Vad står Svenska kyrkan för?*, 208-209.

¹⁹³ *Svenska kyrkans bekännelseskriterier*, De tre huvudsymboler, Den nicaenska trosbekännelsen, 48.

¹⁹⁴ *Svenska kyrkans bekännelseskriterier*, Augsburgska bekännelsen, VII, 59.

¹⁹⁵ *Svenska kyrkans bekännelseskriterier*, Augsburgska bekännelsen, IX, 59.

¹⁹⁶ *Svenska kyrkans bekännelseskriterier*, Augsburgska bekännelsen, XIII, 61.

[---] en själarnas spis, som när och stärker den nya människan. Ty genom dopet bliva vi först pånyttfödda; men därjämte stannar, såsom sagt är, den gamla huden kvar hos människan i hennes kött och blod, dessutom gives det så många hinder och anfäktelser från djävulens och världens sida, att vi ofta bliva trötta och kraftlösa och understundom även stappla. Därför är nattvarden given till daglig spis och föda, för att tron må vederkvickas och stärkas, så att den i en dylik kamp icke må falla till föga, utan bliva allt starkare och starkare.¹⁹⁷

I citat sägs att vi först blir pånyttfödda genom dopet och därefter nämns nattvarden. Härav skulle vi kunna tolka att dopet ska komma först, vilket för Luthers del får betraktas som självklart eftersom alla var döpta vid den här tiden. Dessutom skriver Luther i samma avsnitt om altarets sakrament: ”Ty emedan de äro döpta och upptagna i kristenheten, böra de också åtnjuta delaktighet i detta sakrament, [---]”¹⁹⁸ Här åsyftas husfaderns plikt att undervisa sina barn.

När Martin Luther författade Lilla och Stora Katekesen och när Augsburgska bekännelsen, dess Apologi samt Konkordieformeln skrevs, var alla döpta och det var även lag på detta. (Se avsnitt 1.5) Man kan därmed förmoda att det är orsaken till att kravet på dop som förutsättning för nattvardsfirande inte omnämns.

4.4 Pastoral hänsynstaganden

De pastoraliska aspekterna betonas i stor utsträckning i kyrkomötesmotionerna. Skäl som framhålls är, att många ungdomar som inte är döpta finns med i kyrkans verksamhet och gudstjänster och att de attraheras av mässorna. Likaså är inte alla konfirmander döpta när de börjar konfirmandläsningen. I intervju svaren från kyrkoherdarna framkommer olika exempel på pastoralt tänkande och handlande i sådana situationer. Kyrkomötets Läronämnd och Gudstjänstutskott framför sin syn på pastoralt agerande, som innebär att ingen ska nekas vid nattvardsbordet. Nuvarande dopregel ska gälla, men det är också viktigt att bemöta dem som ännu inte är döpta på ett pastoralt sätt och inbjuda dem till att döpas.

4.4.1 Konfirmander och andra ungdomar

Alla tre motionerna lyfter fram de pastoraliska skälen för att öppna nattvardsbordet för de odöpta. Linnman och Åkerlund pekar på att det är många odöpta ungdomar som finns med i kyrkans verksamhet och i mässorna.¹⁹⁹ Åkesson uppmärksammar i sin motion, den skrivelse som Tegs församling gjorde till domkapitlet i Luleå med förfrågan om att låta odöpta

¹⁹⁷ Svenska kyrkans bekännelseskriterier, Luthers stora katekes, Femte delen om altarets sakrament, 486.

¹⁹⁸ Svenska kyrkans bekännelseskriterier, Luthers stora katekes, Femte delen om altarets sakrament, 495.

¹⁹⁹ Kyrkomötet, Motion, Mot 2005:53, Svenska kyrkan, [Hemsida].

konfirmander delta i nattvarden, men där församlingen fick avslag. Händelsen var omskriven i Kyrkans tidning 2009-03-04.²⁰⁰ Kyrkoherde Rodén i Teg, säger i mailintervjuset att varje tjänstgörande präst avgör vem som ska ta emot nattvarden, men principen är att aldrig neka någon. Något som Rodén ser som märkligt är att en del konfirmander enligt gammal tradition väljer att vänta med att ta emot bröd och vin tills efter konfirmationen.²⁰¹ Med tanke på den skrivelse församlingen gjort till domkapitlet i frågan är Rodén följaktligen inte nöjd med nuvarande ordning. I sitt svar säger han:

Kyrkans traditionella tänkande och praxis fungerar inte alltid så bra just i konfirmandsammanhang. För konfirmanden är själva konfirmationen det viktiga och dopet ett i bästa fall viktigt steg på väg till detta mål. Hur kan vi göra dopet så viktigt som vi tror det är. Nattvarden är ju ett möte med Jesus. Det blir alltid konstigt om vi av teologiska skäl känner oss förpliktigade att säga nej till människor som längtar efter detta möte, hur goda traditionella skäl vi än har.

Pastorala hänsyn måste alltid beaktas och det tror jag är helt nödvändigt i denna fråga.²⁰²

I Hyllie församling i Malmö finns inskrivet i församlingsinstruktionen att alla är välkomna till nattvarden, döpta såväl som odöpta:

En teologisk öppenhet med erkännande av att det finns fler vägar till Gud än genom den kristna trostraditionen och där t.ex. kommunionen icke är reserverad endast för döpta utgör viktiga fundament i församlingens pastorala förhållningssätt till mission. Ovanstående utgör ett praktiskt exempel på hur viktig förnyelsen av den teologiska reflektionen är utifrån en konkret pluralistisk kontext och vi inte bara välkomnar utan ser det som angeläget med en dialog med stiftsledningen i såväl denna som andra frågor.²⁰³

Egfors ger intervjustav i linje med församlingsinstruktionens text. Han säger att den allmänkyrkliga traditionen, som också framgår av BEM-dokumentet, säger att dopet ska föregå nattvarden, men att detta inte överensstämmer med praxis. Han menar att perspektiv som finns i nattvarden, såsom gemenskap, delaktighet, glädje, överlevnad och fest skulle kunna väga lika tungt som dopet. I de mångkulturella församlingarna som deras är frågan brännande aktuell. Följaktligen får även de konfirmander som inte är döpta del av nattvarden före dopet. Likaså svarade Egfors ja på frågan om människor med annan religionstillhörighet

---

²⁰⁰ Singh, Yasmin, ”Domkapitlet ger ingen dispens för odöpta”, 2009-03-04, *Kyrkans Tidning*, [Hemsida].

²⁰¹ Rodén, intervjustav via mail, 2011-09-26. 2009-03-04

²⁰² Rodén, intervjustav via mail, 2011-09-26.

²⁰³ Församlingsinstruktion för Hyllie församling, 2006, otryckt material.

fått del av nattvarden. Detta också i linje med innehållet i församlingsinstruktionen, som säger att det finns andra vägar till Gud än via den kristna tron.²⁰⁴

Intressant nog finns det också präster som har motsatt åsikt och anser att nuvarande praxis fungerar tillfredställande. Aldén i Västra Skrävlinge säger att den ordning som kyrkan föreskriver följer man också i församlingen, men samtidigt är det viktigt, menar hon, att inte vara exkluderande. Man är aldrig kontrollerande utan låter alla få del av nattvarden, också alla konfirmander även om de inte är döpta.²⁰⁵ Lindow säger sig inte tro att människor känner sig exkluderade på grund av att nattvarden är förbehållen de döpta eftersom dopet är öppet för alla. Samtidigt tror hon att det finns de som går till nattvarden utan att vara döpta. Möller ser inte heller han några problem med nuvarande ordning. Om det finns konfirmander i gruppen som inte är döpta får de information om att de inte kan gå till nattvarden förrän de blivit döpta, men att de kan komma fram och ta emot välsignelsen, skulle de ändå vara tydliga med att de vill få del av nattvarden, så får de det. Man påskyndar också på dopprocessen för de konfirmander som inte är döpta genom att tidigarelägga undervisningen om dopet.

4.4.2 Nattvarden som väg in i kyrkan

Linnman och Åkerlund menar i sin motion att vägen in i kyrkan ofta går via nattvarden och då inte minst för ungdomars del.²⁰⁶ Det är då viktigt, framhåller Åkesson i sin motion, att nattvarden inte blir något som utestänger.²⁰⁷ Även Långström Vinge och Torgerson hävdar i sin motion att vägen in i kyrkan idag, ofta går via nattvarden och att det väsentliga i det pastorala arbetet bör vara att inbjuda människor, döpta såväl som odöpta.²⁰⁸

Enligt Åkesson i uppsatsen *Måste dop föregå nattvard*, menar Per Erik Persson att nattvarden nuförtiden i vår sekulariserade tid ofta är vägen in i kyrkan och att dopet först kommer senare, därför det viktigt att församlingen inbjuder till dop.²⁰⁹ Enligt min mening refererar Åkesson inte Persson helt korrekt här. Persson säger nämligen: ”I vår sekulariserade situation blir det förmodligen vanligare att nattvarden – undantagsvis – kan bli en väg till dopet.”²¹⁰ När Persson formulerar sig så genom att säga ”undantagsvis”, skulle jag tolka det som att det inte är något som han direkt förordar. Enligt Åkesson menar Persson att det inte i NT finns något

²⁰⁴ Egfors, intervjusvar via mail, 2011-09-16.

²⁰⁵ Aldén, intervjusvar via mail, 2011-09-26.

²⁰⁶ Kyrkomötet, Motion, Mot 2005:53, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

²⁰⁷ Kyrkomötet, Motion, Mot 2009:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

²⁰⁸ Kyrkomötet, Motion, Mot 2010:30, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

²⁰⁹ Persson, Per Erik, *Gemenskap – att vara kyrka i Svenska kyrkan*, (Stockholm: Verbum, 2004), 30.

²¹⁰ Persson, *Gemenskap – att vara kyrka i Svenska kyrkan*, 30.

som talar för att dopet föregicks av någon längre dopundervisning. När nu dopet är en väg in i kyrkan medför det en gränsdragning där somliga inkluderas medan andra inte. Det liv Jesus levde innebar däremot ingen gränsdragning utifrån renhetsregler och lagar.²¹¹ Persson framhåller även i detta sammanhang att det för den skull inte var någon kravlös gemenskap Jesus erbjöd, tvärtom skärpte Jesus kraven. Det var på samma gång krav och nåd.²¹²

Egfors i Hyllie församling säger i sitt intervjusvar att den viktigaste frågan i den mångkulturella församlingen är, om nattvarden kan vara en väg in i kyrkan.²¹³

Mikael Mogren däremot påpekar i sitt anförande i Kyrkomötet att om nattvarden skulle vara helt öppen för de odöpta skulle det kunna medför att även människor från andra religioner skulle kunna delta.²¹⁴ Han vill alltså till skillnad från Egfors i Hyllie inte se nattvarden som öppen för människor med annan trostillhörighet.

Cristina Grenholm, chef för sekretariatet för teologi och ekumenik på Kyrkokansliet i Uppsala, tecknar i sin bok *Levande teologi* också hon bilden av dagens samhälle där inte alla är döpta, men där vi samtidigt allt oftare firar mässa. Hennes åsikt är, att inte kyrkan ska ändra sin teologi, utan istället ändra sitt arbetssätt. Kyrkan behöver bli mer välkomnande mot dem som är nya och dopet bli mer tillgängligt. Detta är en av Svenska kyrkans viktigaste frågor, menar hon. Dop ska innebära ett erbjudande och inte ett krav.²¹⁵

När Läronämnden och Gudstjänstutskottet uttalar sig anser de att det pastorala arbetet ska vara inriktat mot att uppmuntra till dop för människor i alla åldrar för att sedan ta emot nattvardsgåvorna. Dessutom poängterar de att Svenska kyrkan har ett av de mest öppna nattvardsborden i hela den världsvida kyrkan. Det är också så att ingen avvisas från nattvardsbordet som vill ta emot nattvardsgåvorna, vilket får till följd att många odöpta redan nu deltar och detta speciellt i konfirmandarbetet.²¹⁶ Man menar att det är viktigt att även framgent bibehålla denna öppenhet med ett bevarat samband mellan dop och nattvard. Samtidigt anser Gudstjänstutskottet att det är viktigt med teologisk och pastoral reflektion och

---

²¹¹ Persson, *Gemenskap – att vara kyrka i Svenska kyrkan*, 21.

²¹² Persson, *Gemenskap – att vara kyrka i Svenska kyrkan*, 28.

²¹³ Egfors, intervjusvar via mail, 2011-09-16.

²¹⁴ Kyrkomötet, 2010, Debattinlägg § 068, anförande av Mikael Mogren, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

²¹⁵ Grenholm, Cristina, *Levande teologi*, (Stockholm: Verbum Förlag AB, 2010), 89-90.

²¹⁶ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottets betänkande, G 2005:5, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

föreslår därför Kyrkomötet att uppdra åt Kyrkostyrelsen att bearbeta frågan om det nödvändiga sambandet mellan dop och nattvard.²¹⁷

4.4.3 Nattvarden som evangeliserande

Nattvarden som evangeliserande är något som framhålls i kyrkomötesmotionerna. Detta argument har jag svårt att kategorisera under någon speciell rubrik. Jag ser att detta synsätt har att göra såväl med sakramentssyn, kyrkosyn som med pastoralt hänsynstagande. Många präster och teologer är överens om att nattvarden kan vara evangeliserande, men frågan blir då hur man hanterar situationen pastoralt. När det evangeliserande perspektivet lyfts fram i motionerna talar man dels om barn och ungdomar som finns i kyrkans verksamhet utan att vara döpta och dels om hur nattvard nu för tiden också firas på festivaler och torg.²¹⁸

När jag i min intervju ställde frågan till kyrkoherdarna, om de ansåg att nattvarden kunde betraktas som evangeliserande utvecklar Aldén sitt svar genom att säga:

”I så motto att vi i nattvarden får mönstret för hur varje bröd skulle delas. När vi firar nattvard (och det gör vi varje söndag och ytterligare två gånger i veckan), räcker brödet åt alla och alla får plats. Detta inklusiva drag är en stark markör, för någon kan det bli vägen in i församlingen – i denna mening evangeliserande.”²¹⁹

Även Lindow, Rodén och Egfors är av samma åsikt, medan Möller å sin sida inte ser nattvarden som evangeliserande utan anser att den tillhör helgelsen.²²⁰

I det pastorala hänsynstagandet är alla de intervjuade prästerna överens om att aldrig neka någon vid nattvardsbordet, trots att man för övrigt har olika syn på de odöptas nattvardsfirande. Några präster anser att människor har lätt för att förstå att nattvarden är för de döpta när de får information om det, medan vissa präster anser att nuvarande ordning inte fungerar tillfredställande.

---

²¹⁷ Kyrkomötet, Gudstjänstutskottets betänkande, G 2009:5, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

²¹⁸ Kyrkomötet, Motion, Mot 2005:53, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

²¹⁹ Aldén, intervjusvar via mail, 2011-09-26.

²²⁰ Möller, intervjusvar via mail, 2011-09-17.

5. Diskussion

Vad är det då som driver förespråkarna för en förändring? Vad är det nya i vår tid som kan föranleda en förändring? Vår tid är annorlunda jämfört med tidigare, sekulariseringen har gått längre och därmed har dopfrekvens och konfirmationsfrekvens sjunkit. Att vårt samhälle idag är annorlunda är ett faktum som vi måste förhålla oss till. Människor är inte längre i samma utsträckning döpta, men även om dopfrekvensen sjunkit är den fortfarande relativt hög. Hammar skriver i sin avhandling att i den mångkulturella situationen, där hon nämner Västra Skrävlinge, (se avsnitt 1.3) kan man märka att dopfrekvensen är lägre även bland barn till medlemmar i Svenska kyrkan. År 2008 var siffrorna 52,6 % i Västra Skrävlinge jämfört 78,2 % i övriga riket.²²¹ Det uteblivna barndopet kan sedan upplevas som ett hinder mot att konfirmeras. Persenius konstaterar i sitt tal på präst- och diakonmötet att konfirmationssiffrorna är låga, och religionssociologerna anser att utvecklingen kommer att bli den samma beträffande dopen.²²²

De som motionerat i frågan och önskar en förändring när det gäller relationen mellan dop och nattvard anser därför att kyrkan bör anpassa sig efter verkligheten. I den öppna folkkyrkan ska ingen behöva känna sig exkluderad på grund av att inte vara döpt. Ingen gränsdragning ska finnas och trösklarna ska vara låga. Om dopet kan uppfattas som ett exkluderande hinder för gemenskapen i kyrkan, bör inget krav på dop finnas. Eftersom det nu är vanligt att i församlingarna att fira nattvard varje söndag, jämfört med förr då det skedde mer sällan, blir dop – nattvardsfrågan också oftare aktualiserad.

5.1 Nationellt ekumeniskt perspektiv

Men detta är inte en fråga som är aktuell endast i Svenska kyrkan. När vi ser på vår ekumeniska omvärld kan vi se att i samfund i Sverige, som traditionellt benämns som frikyrkor, finns en tendens mot ett öppet nattvardsbord. Både i betydelsen att man välkomnar icke-församlingsmedlemmar till nattvarden och att nattvardsbordet är öppet för odöpta. Det har under de senaste åren skett förändringar när det gäller synen på vad som krävs för tillträde till nattvarden. Förhållandena är skiftande i samfunden när det gäller huruvida dopet är medlemsgrundande eller om medlemskapet är frikopplat från dopet. Ekumeniska samtal beträffande tro – dop – medlemskap har hållits under lång tid i Sverige, där också frågan om

---

²²¹ Svenska kyrkans statistikdatabas, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

²²² Persenius, ett utdrag ur anförandet vid präst- och diakonmötet i Uppsala den 25 augusti 2009, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

nattvard kommit in i samtalet. En projektgrupp utsågs av Sveriges Kristna Råds styrelse i samråd med samfunden. Denna grupp var verksam i över tre år innan denna rapport publicerades. Rapporten, som dock inte är officiella yttranden från samfunden, finns redovisad i *Tro – dop – medlemskap: ur ett ekumeniskt perspektiv*, nr 6 i Sveriges Kristna Råds skriftserie. Den ger också en bild av de svenska samfundens syn på dop i förhållande till nattvardsfirande.²²³

I Katolska kyrkan och ortodoxa kyrkan har, enligt rapporten, ingen förändring skett. I Katolska kyrkan är dopet är det primära sakramentet, som inlemmar den troende i Kristi kropp och gör henne till medlem i församlingen och en förutsättning för mottagandet av de övriga sakramenten och därmed naturligtvis nattvarden.²²⁴ I den Ortodoxa kyrkan blir man medlem genom dopet och myrrasmörjelsen. Efter dopet har den nydöpte direkt tillträde till nattvarden. Nattvarden är, sägs det, dopets konsekvens och till vilkens gemenskap man döps.²²⁵

Enligt Dan Salomonsson, som företräder Pingströrelsen i Sveriges Kristna Råds grupp, sker ingången i församlingen genom dopet och man säger sig tillämpa ett öppet nattvardsbord, i den bemärkelsen att nattvardsbordet är öppet för alla döpta som har en baptistisk dopsyn.²²⁶

Svenska Baptistsamfundets förkunnar och tillämpar enligt Berit Åqvist, troendedop, vilket också är medlemsgrundande. Barndopet kan däremot respekteras om den döpte säger sig vara kristen.²²⁷

I Evangeliska Frikyrkan (EFK), som bildades 1996 genom samgående mellan Örebromissionen, Fribaptisterna och Helgelseförbundet,²²⁸ har dop enligt baptistisk praxis tidigare varit förutsättningen för medlemskap i lokalförsamlingen, men på senare tid

---

²²³ *Tro – dop – medlemskap: ur ett ekumeniskt perspektiv*, Sveriges Kristna Råds skriftserie nr 6, Red. Kjell Ove Nilsson, (Sundbyberg: Sveriges Kristna Råd, 2004), 8.

²²⁴ Fogelqvist, Ingvar, ”Katolska kyrkan”, i *Tro – dop – medlemskap: ur ett ekumeniskt perspektiv*, Sveriges Kristna Råds skriftserie nr 6, Red. Kjell Ove Nilsson, (Sundbyberg: Sveriges Kristna Råd, 2004), 25.

²²⁵ Ellnemyr, Michael, ”Ortodoxa kyrkan”, i *Tro – dop – medlemskap: ur ett ekumeniskt perspektiv*, Sveriges Kristna Råds skriftserie nr 6, Red. Kjell Ove Nilsson, (Sundbyberg: Sveriges Kristna Råd, 2004), 71-74.

²²⁶ Salomonsson, Dan, ”Pingströrelsen”, i *Tro – dop – medlemskap: ur ett ekumeniskt perspektiv*, Sveriges Kristna Råds skriftserie nr 6, Red. Kjell Ove Nilsson, (Sundbyberg: Sveriges Kristna Råd, 2004), 44.

²²⁷ Åqvist, Berit, ”Svenska Baptistsamfundet”, i *Tro – dop – medlemskap: ur ett ekumeniskt perspektiv*, Sveriges Kristna Råds skriftserie nr 6, Red. Kjell Ove Nilsson, (Sundbyberg: Sveriges Kristna Råd, 2004), 51.

²²⁸ Josefsson, Ulrik, ”Doppraxis i samtida svensk baptism”, i *Dop: Svenskt Gudstjänstliv, årgång 86/2011*, red. Stephan Borgehammar, (Stockholm: Artos & Norma bokförlag, 2011), 69.

accepterar majoriteten av församlingarna nu även medlemmar som inte är troendedöpta. EFK:s representant Tord Ström säger att EFK:s dopsyn innebär att den döpte genom dopet inympas i Kristi kropp, som är församlingen. Nattvardsbordet benämns som helt öppet, det vill säga alla är välkomna att ta emot gåvorna och nattvarden ses som evangeliserande.²²⁹

Sveriges Kristna Råds projektgrupps uttalanden härrör sig från 2004 och relativt mycket förändringar sker inom frikyrkosfären idag. En färsk forskning har presenterats av Ulrik Josefsson, teol. dr. i kyrkovetenskap och rektor för Pingstförsamlingarnas teologiska seminarium, i en artikel i *Dop: Årsbok för svenskt gudstjänstliv 86/2011*, där han ger en aktuell bild av frikyrkoförsamlingarna idag beträffande dessa frågor. I sin artikel, refererar Josefsson till Göran Janzon, teol. dr. vid Missionsinstitutet i Örebro, som säger att det idag i baptistiska samfund finns tre olika principer när man ser på förhållandet mellan dop och medlemskap nämligen: konsekvent, principiell och modifierad baptism. Konsekvent baptism innebär att troendedopet är en förutsättning för medlemskap i den lokala församlingen.²³⁰ Detta är den dopuppfattning som varit gällande i Örebromissionen fram till slutet av 1900-talet, men som nu är ganska ovanlig i EFK:s större församlingar.²³¹ Inom Pingströrelsen är det däremot den vanligaste hållningen.²³² Principiell baptism innebär att man endast praktiserar troendedopet, men man välkomnar även medlemmar, även de som är barndöpta eller utan dop och då grundat i deras tro på Kristus. När man accepterar barndöpta är det inte deras dop man godkänner utan det sker i respekt för den församling de kommer från.²³³ Till nattvarden är alla välkomna oavsett om de är döpta eller ej.²³⁴ Begreppet modifierad baptism innebär att församlingen endast praktiserar troendedop, men man accepterar andra dop, även om de ses som oklara.²³⁵ Dopet är medlemsgrundande.²³⁶ Utvecklingen går inom baptismen mot en mer sakramental syn på dopet. Vår tids individualism gör att församlingarna i större utsträckning tar hänsyn till den enskildes uppfattning både beträffande dopsätt och i någon mån teologi. De

---

²²⁹ Ström, Tord, "Evangeliska Frikyrkan", i *Tro – dop – medlemskap: ur ett ekumeniskt perspektiv*, Sveriges Kristna Råds skriftserie nr 6, Red. Kjell Ove Nilsson, (Sundbyberg: Sveriges Kristna Råd, 2004), 21-23.

²³⁰ Janzon, Göran, "Medlemskapsfrågan i baptisthistoriskt perspektiv". *Evangeliska frikyrkan*, [Hemsida].

²³¹ Tholvsen, Öyvind, EFK:s församlingsprogram, enligt Josefsson i "Doppraxis i samtida svensk baptism", 70.

²³² Stadgar för Pingst – fria församlingar i samverkan, 2005, enligt Josefsson i "Doppraxis i samtida svensk baptism", 71.

²³³ Janzon, "Medlemskapsfrågan i baptisthistoriskt perspektiv", *Evangeliska frikyrkan*, [Hemsida].

²³⁴ Församlingsordning för Baptistförsamlingen Immanuel i Örebro, 2005, enligt Josefsson, i "Doppraxis i samtida svensk baptism", 72-73.

²³⁵ Janzon, "Medlemskapsfrågan i baptisthistoriskt perspektiv", *Evangeliska frikyrkan*, [Hemsida], Dop som ses som teologiskt oklart, ses ändå som ett kristet dop. Ibland krävs dopbekräftelse.

²³⁶ Janzon, "Medlemskapsfrågan i baptisthistoriskt perspektiv", *Evangeliska frikyrkan*, [Hemsida].

baptistiska församlingarna har idag en större respekt för andra församlingars teologiska uppfattningar.²³⁷

Vi kan här se att det skett relativt stora förändringar de senaste åren i synen på dopet och även på nattvarden, när baptistiska samfund godkänner barndopet som giltigt dop för medlemskap i församlingen och kan tillåta odöpta att delta i nattvarden.

Metodistkyrkan och Svenska Missionskyrkan är samfund där dop inte är en förutsättning för nattvarden. Ulla Sköldh Jonsson, Metodistkyrkan säger att förbundstanken är grundläggande, genom dopet blir människan inlemmad i förbundet och i församlingsgemenskapen och därmed medlem.²³⁸ Nattvardsbordet är öppet i den bemärkelsen att dop inte är en förutsättning för deltagande. Man säger att nattvardsbordet inte är kyrkans utan Kristi och det är Kristus som inbjuder till nattvardens gemenskap. Nattvarden kan vara ett tillfälle för omvändelse och undervisning och dop kan följa därefter.²³⁹

I Svenska Missionskyrkan finns i vissa fall möjlighet att vara medlem utan att vara döpt. Inte heller är dopet en förutsättning för nattvardsfirande.²⁴⁰ Svenska Missionsförbundet (nuvarande Svenska Missionskyrkan) och Svenska kyrkan hade 1997 – 2000 överläggningar för ökad enhet och gemenskap. Målsättningen var dessutom att skriva avtal mellan samfunden på det lokala planet.²⁴¹ Utgångspunkt för samtalen var BEM-dokumentet.²⁴² I det förslag till överenskommelse som lades fram 2004 sades i sammanfattningen om dop och nattvard följande:

Vad gäller dopet har Svenska kyrkan infört dopet som medlemsgrund. Det som kallats urskillningslösa dop har upphört och dop genomförs i ett planerat arbete med stöd av doppastoraler. Svenska Missionskyrkan har i sin år 2000 antagna konstitution uttryckt en klar dopteologi. En ordning för dopbekräftelse stöder denna och avser att förhindra omdop. Båda kyrkorna har en gemensam, luthersk nattvardssyn med en stark betoning av Kristi reala

---

²³⁷ Josefsson, ”Doppraxis i samtida svensk baptism”, 76.

²³⁸ Sköldh Jonsson, Ulla, ”Metodistkyrkan”, i *Tro – dop – medlemskap: ur ett ekumeniskt perspektiv*, Sveriges Kristna Råds skriftserie nr 6, Red. Kjell Ove Nilsson, (Sundbyberg: Sveriges Kristna Råd, 2004), 33.

²³⁹ Sköldh Jonsson, ”Metodistkyrkan”, i *Tro – dop – medlemskap*, 37.

²⁴⁰ *Tro – dop – medlemskap*, 19.

²⁴¹ *På väg mot djupare enhet, samtalsrapport från överläggningar 1997-2000 Svenska Missionsförbundet och Svenska kyrkan*, (Stockholm: Kyrkostyrelsen, Svenska kyrkan och Missionsstyrelsen, Svenska Missionsförbundet, 2000), 7.

²⁴² Förslag till överenskommelse om kyrkogemenskap Svenska kyrkan och Svenska missionskyrkan, *Svenska Missionskyrkan*, [Hemsida], 8.

närvaro i nattvarden. Missionskyrkan menar att deltagandet i nattvarden kan vara ett medel för att växa i sin tro och sätter inte dop som villkor för att delta i nattvardsfirande. Svenska kyrkan har tillsammans med Missionskyrkan öppnat nattvardsbordet för barn.²⁴³

År 2006 fattade Kyrkomötet beslut om samarbetsavtal med Svenska Missionskyrkan. I avtalet sades att det inte nu fanns sådana skiljaktigheter i fråga om synen på dopet att det förhindrade en kyrkogemenskap. Det som tidigare varit kontroverspunkter från Svenska Missionskyrkans sida var kritik mot Svenska kyrkan för urskillningslösa dop och från Svenska kyrkans sida var det kritik mot Svenska Missionskyrkan för omdop, men detta var nu undanröjt. Likaså var de skiljaktigheter i synen på nattvarden som funnits, och i viss mån fortfarande finns, inte av den digniteten att de var ett hinder mot avtal. Svenska Missionskyrkan ansågs nu ha, i likhet med Svenska kyrkan, en sakramental syn på nattvarden. Den tidigare vanliga praxisen att lekmän ledde nattvardsfirandet, ska nu inte förekomma vid gudstjänster som är gemensamma med Svenska kyrkan. För tillträde till nattvardsbordet finns fortfarande en skillnad mellan samfunden, då Svenska kyrkan hävdar dopet och Svenska Missionskyrkan tron som förutsättning.²⁴⁴

När Sveriges Kristnas råds projektgrupp sammanfattar de pastorala råden i sin skrift är en av slutsatserna att sambandet mellan dop och nattvard måste uppmärksammas mera.²⁴⁵ Alla medlemskyrkor ser sambandet, men man har olika syn på det. Man säger att nattvarden ibland ses som en väg till dopet och frågar sig också om sakramenten kan ses som evangeliserande.²⁴⁶

Även i den svenska frikyrkliga kontexten kan vi ana att dessa skäl kan vara orsaken till att man har ett annorlunda förhållningssätt idag jämfört med tidigare. Man betecknar nattvardsbordet som öppet, då man i åtminstone i vissa församlingar välkomnar både odöpta och icke medlemmar, jämfört med för ett antal år sedan då nattvard oftast endast firades vid slutna församlingsmöten med döpta församlingsmedlemmar. Vi kan här alltså se att Svenska Missionskyrkan inte har något krav på dop för att ta del av nattvarden, istället är det tron som är avgörande, vilket också konstaterades som en skillnad, då Svenska kyrkan skrev avtal med

---

²⁴³ Förslag till överenskommelse om kyrkogemenskap Svenska kyrkan och Svenska missionskyrkan, *Svenska Missionskyrkan*, [Hemsida], 6.

²⁴⁴ Ekumenisk överenskommelse, *Svenska Missionskyrkan*, [Hemsida], 59-61.

²⁴⁵ Nilsson, Kjell Ove, "Tvärkapitlet om dop", i *Tro – dop – medlemskap*, 87.

²⁴⁶ Nilsson, Åqvist, "Vägen vidare – tendenser och utmaningar, råd och rekommendationer", i *Tro – dop – medlemskap*, 106.

Svenska Missionskyrkan år 2006. Likaså kan vi se i Ulrik Josefssons redovisning att man även inom Pingströrelsen och i baptistiska kretsar välkomnar odöpta till nattvardsbordet. Man kan i detta sammanhang reflektera över förhållandet mellan kyrkomötesmotionernas argumentering och den teologiska utveckling och praxis som finns i frikyrkorna när det gäller synen på dopet, nattvarden och öppet nattvardsbord. I vilken utsträckning kan man tänka sig att de ekumeniska kontakterna påverkat Svenska kyrkan och vilken betydelse kan det ha att Svenska kyrkan skrivit avtal med Svenska Missionskyrkan, som hela tiden hävdar tron som ingång till nattvarden istället för dopet? Vi kan här notera att biskoparna i det nyligen komna biskopsbrevet framhåller att det inte är tron som ska vara avgörande för nattvardsgång utan dopet.²⁴⁷ Hillert konstaterar själv i sin bok *Till befrielse: öppenhetens evangelium*, att hans syn på dopet, av vissa har ansetts metodistisk, då han menar att dopet endast ska ses som ett tecken på en relation som redan finns med Gud. Det är inte genom dopet vi blir Guds barn utan det är något vi är vid födelsen.²⁴⁸

5.2 Internationellt ekumeniskt perspektiv

Frågan om det öppna nattvardsbordet är även aktuell i den internationella debatten. I sitt föredrag vid liturgikonferensen, XXIII Congress of Societas Liturgica i Reims 2011 talade Karen B. Westerfield Tucker, University of Boston, över ämnet nattvard före dop. Under de senaste 30 åren har dopet behandlats internationellt i ekumeniska sammanhang. Kyrkornas världsråd (the World Council of Churches, WCC) lade grunden för den fortsatta diskussionen genom BEM-dokumentet år 1982. En dialog har sedan fortsatt mellan olika samfund och i olika delar av världen som också har resulterat i dokument och skrivningar. Genom dessa samtal och överenskommelser har en större enhet mellan kyrkorna uppnåtts beträffande dopet.²⁴⁹

I kommentar 19 i BEM-dokumentet betraktas dopet som det sakrament genom vilket de troende blir inlemmade i Kristi kropp och mottar den Helige Ande.²⁵⁰ Här att märka, att det förutsätts att de som deltar i nattvarden är döpta.

Westerfield Tucker hänvisade i sitt anförande till WCC:s nya dokument från 2010. Dokumentet talar om att kyrkor som praktiserar troendedop och kyrkor som praktiserar

---

²⁴⁷ ”Leva i dopet”, *Svenska kyrkan*, [Hemsida], 72.

²⁴⁸ Hillert, Sven, *Till befrielse: öppenhetens evangelium*, (Stockholm: Verbum Förlag, 2004), 41-42.

²⁴⁹ Westerfield Tucker, Karen B., föredrag vid XXIII Societas Liturgica Congress, Reims, 2011, otryckt material.

²⁵⁰ *BAPTISM, EUCHARIST AND MINISTRY*, 15.

barndop, under senare år närmat sig varandra. WCC uttrycker därför en förfäran över att vissa kyrkor låter odöpta delta i nattvarden och den praxis som gjort sig gällande på senare tid, vissa kyrkor som praktiserar troendedop välkomnar barn och ungdomar till nattvarden redan innan de är döpta, på grundval av att de är medlemmar i församlingen. I andra kyrkor där barndop praktiseras finns en ny tendens att öppna nattvardsbordet för döpta så väl som odöpta med hänvisning till Jesu radikala öppenhet att dela måltidsgemenskap med alla. Båda dessa tillvägagångssätt ställer till problem för vissa andra samfund. I dokumentet menar WCC att den ordning som traditionellt varit gällande, som innebär att dop ska föregå nattvard, bör bestå för kyrkornas enhets skull.²⁵¹ Man säger: "How is it possible for a person to share in the constitutive meal of the church, the body of Christ, without having been incorporated into that body through baptism?"²⁵²

Frågan om de odöptas tillträde till nattvardsbordet är dock ej ny, enligt Westerfield Tucker. Redan i mitten av 1950-talet lät man i United Church of Christ och i Congregational Church i USA, medlemmar gå till nattvarden utan att vara döpta. Orsaken var att man läst församlingshistoriska texter från 1600-talet där "open communion" omtalades. Vad som där åsyftades var dock inte öppet nattvardsbord i bemärkelsen för odöpta, utan vad som avsågs var att även icke församlingsmedlemmar, som då sågs som oomvända, var välkomna till nattvarden.²⁵³ På liknande sätt har vissa inom Metodistsamfundet, öppnat nattvardsbordet för odöpta med hänvisning till John Wesley. Men när Wesley benämnde nattvarden som en "converting ordinance", menade han att även de som inte var fullt troende kunde undfå nåd genom nattvarden. Det är däremot osannolikt att Wesley lät odöpta ta emot nattvarden.²⁵⁴ Även i svensk frikyrklighet har man talat om "öppet nattvardsbord" i denna betydelse.

På senare tid har man, enligt Westerfield Tucker, argumenterat för "öppet nattvardsbord" med hänvisning till att Jesus delade måltidsgemenskap med de marginaliserade och med syndare.²⁵⁵ Men med ett synsätt som innebär att man förespråkar en ordning där det är möjligt

---

²⁵¹ *One Baptism: Towards Mutual Recognition, A Study Text, Faith and Order Paper No. 210* (Geneva: World Council of Churches, 2011) §§91-92, otryckt material.

²⁵² *One Baptism*, §92.

²⁵³ Walsh, James P., "Solomon Stoddard's Open Communion: A Reexamination," i *The New England Quarterly* 43 (March 1970), 97-114, enligt Westerfield Tucker; XXIII Societas Liturgica Congress, Reims, 2011.

²⁵⁴ Westerfield Tucker, Karen B., "Polemic against Stillness in the Hymns on the Lord's Supper," *Bulletin of the John Rylands University Library of Manchester* 88.2 (2006) 101-19 och "The Almost Christian," in *The Works of John Wesley*, vol. 1, ed. Albert C. Outler (Nashville: Abingdon, 1984), enligt Westerfield Tucker, XXIII Societas Liturgica Congress, Reims, 2011.

²⁵⁵ Johnson, Maxwell E, Cf., *The Rites of Christian Initiation: Their Evolution and Interpretation*, (Collegeville, Minn.: Liturgical Press, 1999) 3-6, enligt Westerfield Tucker; XXIII Societas Liturgica Congress, Reims, 2011.

att låta nattvarden föregå dopet, innebär det att dopet endast blir ett formaliserande av ett förbund. Likaså menar Westerfield Tucker att de värden som befrielseeteologin under senare tid odlat, som inklusivitet och radikal nåd, nu har fått fäste i kyrkorna, och gör att frågan aktualiseras allt mer.²⁵⁶

Westerfield Tucker talar även om hur frågan är högaktuell bland episkopala och anglikaner i Nordamerika. I april i år 2011 var frågan om öppet nattvardsbord uppe på the House of Bishops of the Anglican Church of Canada. I biskoparnas uttalande sades att nattvarden är för de döpta och att det inte kommer att bli någon förändring i detta hänseende inom överskådlig framtid.²⁵⁷ De pentekostala och evangelikala samfunden har inte i större utsträckning deltagit i de ekumeniska förhandlingarna. Hos dessa samfund finns en något annorlunda syn på dopet. Enligt deras synsätt är dopet inte ett direkt inlemmande i Kristi kropp, men nära relaterat till det.²⁵⁸

Bakgrunden till diskussionen om ett öppet nattvardsbord i bemärkelsen för de odöpta, som Westerfield Tucker tecknar, är likartad den vi möter i Sverige. Hon talar om vår postmoderna och sekulariserade tid, där dopet inte längre har en självklar plats, men där människor på samma gång har en förväntan på kyrkan att vara öppen, välkomnande och inkluderande. Människor idag, vill också ha allting direkt och de är negativa till normer. Detta är en utmaning för kyrkan.²⁵⁹ När Westerfield Tucker beskriver den argumentering som förekommer bland episkopaler och anglikaner i Nordamerika är den mycket likartad den som kyrkomötesmotionärerna och Hillert och anför. Man talar om Jesu radikala öppenhet i bordsgemenskapen med fattiga, syndare och marginaliserade som ett föredöme för oss och som ett mönster för att öppna nattvardsbordet för odöpta. Men enligt Westerfield Tucker visar dessa bibelställen mer på hur Jesus, genom sitt agerande vill visa på hur Guds rike omvandlar och förändrar verkligheten, och ett kristet förhållningssätt, men inte säger något om att nattvarden kan föregå dopet.²⁶⁰

Vi kan också jämföra de yttringar som finns i Svenska kyrkan med dem som finns i anglikanska kyrkan för att öppna nattvardsbordet. Likaså är svaren som ges från biskoparna i

---

²⁵⁶ Westerfield Tucker, föredrag vid XXIII Societas Liturgica Congress, Reims, 2011.

²⁵⁷ *Anglican Church of Canada*, [Hemsida].

²⁵⁸ *Joint Working Group between the Roman Catholic Church and the World Council of Churches*, eighth report 1999-2005, WCC Publications Geneva, Geneva-Rome 2005, [Hemsida], 46.

²⁵⁹ Westerfield Tucker, föredrag vid XXIII Societas Liturgica Congress, Reims, 2011.

²⁶⁰ Westerfield Tucker, föredrag vid XXIII Societas Liturgica Congress, Reims, 2011.

anglikanska kyrkan i Nordamerika att jämföra med de svar Kyrkomötets läronämnd, där våra biskopar ingår, nämligen att man inte vill ha någon förändring i detta hänseende. Det vi däremot kan notera är, att det så ofta förekommande argumentet, att Svenska kyrkan som en öppen folkkyrka inte får utestänga någon, inte är ett argument som tycks förekomma internationellt, utan syns vara unikt för Sverige.

5.3 Slutsatser

Åkesson kommer, i sin uppsats *Måste dop föregå nattvard*, till den slutsatsen att regeln om dop före nattvard endast är en kvarleva från fornkyrkan och inte har någon biblisk förankring. Han menar i stället att de bibelställen som talar om Jesu gränsöverskridande och måltidsgemenskapen med dem som tillhör samhällets utstötta är övertygande för en förändring.²⁶¹ Han säger till och med i sin första uppsats *Öppet nattvardsbord för odöpta?!* att de teologiska och exegetiska argumenten är starka för att ta bort dopregeln.²⁶² Enlig min åsikt är det med största sannolikhet inte dessa skäl som är de avgörande, utan det är de pastorala hänsynstagandena som driver förespråkarna att arbeta för en förändring. Verkligheten som består i att färre är döpta, samtidigt som nattvarden firas allt oftare, omständigheter som beskrivs på samma sätt av Tucker Westerfield på liturgikonferensen i Reims, som av de svenska biskoparna i biskopsbrevet.

De som förespråkar nuvarande ordning beträffande dop och nattvard, Kyrkomötet, Läronämnden, Gudstjänstutskottet samt biskoparna genom det nyligen utgivna biskopsbrevet, säger sig också förespråka en öppen folkkyrka, men då med en annan tolkning av vad folkkyrka innebär, jämfört med kyrkomötesmotionärernas kravlösa folkkyrka. De anser att det är viktigt att kyrkan präglas av öppenhet, men kombinerat med tydlighet. Kyrkan måste stå för sin teologi och vända sig till folket med sin undervisning. I biskopsbrevet lyfter man fram vikten av att inbjuda till dop, för att kunna bibehålla den relativt höga dopfrekvens som vi trots allt har, (2010 döptes 54 % av alla födda och 73 % av de barn som hade minst en förälder som var medlem i Svenska kyrkan).²⁶³ Istället för att ta bort dopregeln blir det viktiga att inbjuda såväl vuxna som nyfödda till dop.

---

²⁶¹ Åkesson, *Måste dop föregå nattvard?*, 36-37.

²⁶² Åkesson, *Öppet nattvardsbord för odöpta?!*, 21.

²⁶³ ”Leva i dopet: Brev från biskoparna till Svenska kyrkans präster och församlingar”, *Svenska kyrkan* [Hemsida], 15.

Båda sakramenten är viktiga, menar kyrkomötesmotionärerna, men om nattvarden kommer först och man därefter blir döpt bör inte ha någon betydelse. Åkessons frågeställning i hans motion: *Vad får vi i dopet som de odöpta saknar?* skulle kunna tolkas som att han anser att inget sker i dopet. Jag anser att vi måste våga säga att vi får något i dopet, utan att för den skull nedvärdera den som inte är döpt. Svenska kyrkans tro är att Gud handlar i dopet, fokus får inte bara bli på vår egen tro. Biskoparna skriver i biskopsbrevet att Gud handlar i dopet och ”den som tror på Guds ord och löfte får del av det som dopet ger.”²⁶⁴ I biskopsbrevet redovisar man nio olika punkter som säger vad dopet ger.²⁶⁵ Om vi ser på vad BEM-dokumentet säger om dopet, så hänvisar de till ett stort antal NT-texter som tolkning av vad dopet innebär. En av dessa är dopet såsom inlemmade i Kristus och med Gudsfolket.²⁶⁶

Åkesson anser att Svenska kyrkan är kluven när hon å ena sidan hävdar att dop ska vara en förutsättning för nattvardsfirande och sedan ändå låter odöpta delta i nattvarden.²⁶⁷ Jag skulle här vilja jämföra med andra principer man kan hävda, men ändå kan frångå av pastorala skäl, exempelvis åsikten att skilsmässa och abort bör undvikas, men ändå kan anse att det i situationen är acceptabelt. Biskop Persenius är också för en bevarad ordning beträffande dopnattvard, då han yttrar följande: ”Vi ska inte konstruera en förändrad teologi om dopet utan istället arbeta med pastoralstrategi på ett sådant sätt att de gränsmarkeringar som finns på trons väg är möjliga att passera och att alla känner sig välkomna.”²⁶⁸ Jag anser, i likhet med Persenius, att Svenska kyrkans väg är att i allt större utsträckning och på ett förnyat sätt arbeta med att göra dopet tillgängligt för människor så att även vuxna och äldre ska kunna uppleva att det aldrig är för sent att döpas. Elisabet Lindow skriver i sin bok om en kvinna, som säger sig hela livet ha längtat efter att bli döpt.²⁶⁹ Kanske är den kvinnan bara en av många i hennes situation? Att människor finns med i kyrkans verksamhet och går till nattvarden utan att vara döpta, är inte ett nytt förhållande i Sverige. Speciellt i områden med stor baptistisk frikyrklighet, där föräldrarna inte låtit döpa sina barn, finns även många äldre som inte är döpta. I stället för att sänka trösklarna och ta bort alla krav behöver kyrkan bli bättre på att erbjuda och inbjuda till dop för alla åldrar. Detta tar också biskoparna upp i biskopsbrevet, där

---

²⁶⁴ ”Leva i dopet”, *Svenska kyrkan*, [Hemsida], 60.

²⁶⁵ ”Leva i dopet”, *Svenska kyrkan*, [Hemsida], 18-38.

²⁶⁶ *DOP, NATTVARD, ÅMBETE*; Den officiella texten från Faith and Order – den s k Lima –texten 1982 – jämte introduktion och inofficiella ekumeniska kommentarer, red. Kjell Ove Nilsson, (Uppsala: Fyris-tryck AB, 1983), 15.

²⁶⁷ Åkesson, *Måste dop föregå nattvard?*, 38.

²⁶⁸ Persenius, ett utdrag ur hans anförande vid präst- och diakonmötet i Uppsala den 25 augusti 2009, *Svenska kyrkan*, [Hemsida].

²⁶⁹ Lindow, Elisabet, *Ditt ansikte söker jag*, (Lund: Arcus förlag, 2002), 9.

de poängterar vikten av dopundervisning för vuxna, såväl döpta som odöpta, och förespråkar vuxenkatekumenat och liknande trosundervisning.²⁷⁰ På Svenska kyrkans hemsidor är det idag i princip endast barndopet som lyfts fram. Något som Kristina Torin också kommer fram till i sin uppsats *Nyttan med dopet - En undersökning av Svenska kyrkans motiveringar till varför en människa bör döpas*.²⁷¹ När Hammar utvecklar sin nya dopteologi är det också en dopteologi avsedd för barndopet.

Svenska kyrkans hållning är att ingen ska avvisas från nattvardsbordet, och att ingen kontroll heller ska ske beträffande om nattvardsgästerna är döpta eller ej. Denna hållning framhölls av Gudstjänstutskott och Läronämnd när kyrkomötesmotionerna var uppe till behandling och samma sak framgår också av biskopsbrevet. Man ska inte på ett principfast sätt upplysa om att nattvarden endast är till för de döpta, utan hellre låta de odöpta få ta emot nattvarden. Samtidigt bör man på ett pastoralt sätt aktualisera och erbjuda dopet som en värdefull gåva och möjlighet.

Dopet är i en högsta grad aktuell fråga idag. I dagarna ordnas dopfestival och dopets teologi diskuteras i samband med att ny kyrkohandbok är under utredning. Dopfrågan och dop – nattvardsfrågan är just så mångfacetterad som jag konstaterat i min undersökning, den berör såväl kyrkosyn, sakramentssyn, bibelsyn, traditionssyn som pastoralt hänsynstagande. Frågan om sakramentens ordningsföljd och om döpta ska få delta i nattvarden diskuteras både i Sverige och internationellt. Förhållandena är likartade med en allt mer sekulariserad, på samma gång mångkulturell och mångreligiös verklighet, där allt färre är döpta, medan nattvarden firas allt oftare. Två synsätt står mot varandra. De som förespråkar och arbetar för en förändring av nu gällande ordning, och som önskar en öppen kravlös kyrka som vill välkomna alla till nattvardsbordet och anser att dopregeln kan uppfattas som ett krav. På den andra sidan de som talar man om vikten av att kyrkan är tydlig med sin teologi, visar på att dopet är viktigt och gör skillnad och samtidigt vill arbeta för att göra dopet tillgängligt. De poängterar att Svenska kyrkan står i den allmänkyrkliga traditionen som innebär att dop och nattvard hör samman och anser det viktigt att behålla denna ordning för kyrkans enhets skull.

---

²⁷⁰ ”Leva i dopet”, *Svenska kyrkan* [Hemsida], 63.

²⁷¹ *Nyttan med dopet – En undersökning av Svenska kyrkans motiveringar till varför en människa bör döpas*, kandidatuppsats, CTR, Lunds universitet, 2010. Uppsatsen finns också i bearbetad form, Torin, Kristina, ”Dopets innebörd i Svenska kyrkan: en studie av förhållandet mellan lärodokument och aktuellt informationsmaterial”, i *Dop: Årsbok för svenskt gudstjänstliv 86/2011*, 33-56.

6. Käll- och litteraturförteckning

6.1 Tryckt material

Beasley-Murray, G.R., *Baptism in the New Testament* (London: Macmillan and company limited, reprinted with alterations, 1963).

Die Bekenntnisschriften der evangelisch-lutherischen Kirche..., (1952).

Bexell, Oloph, ”Kyrkligheter i Svenska kyrkan”, i *Kyrkans liv: introduktion till kyrkovetenskapen*, red. Stephan Borgehammar, tredje förkortade upplagan, (Uppsala: Avd för kyrkovetenskap, Teologiska institutionen, Uppsala universitet, 2007).

Bibel 2000

Brodd, Sven-Erik, *Dop – kyrka – struktur*, (Uppsala: Bokförlaget Pro Veritate, 1980)

Cöster, Henry, ”Skriften som probersten”, i *Tolkning för livet: åtta teologer om bibelns auktoritet*, red. Anne-Louise Eriksson, (Stockholm: Verbum Förlag, 2004), 113-116.

DOP, NATTVARD, ÄMBETE Den officiella texten från Faith and Order – den s k Lima-texten 1982 – jämte introduktion och inofficiella ekumeniska kommentarer, red. Kjell Ove Nilsson, (Uppsala: Nordiska ekumeniska rådet, 1983).

Eckerdal, Lars, *Skriftermål som nattvardsberedelse: Allmänt skriftermål i svenska kyrkans gudstjänstliv från 1811 års till 1942 års kyrkohandbok* (Lund: CWK GLEERUPS FÖRLAG, 1970).

Eckerdal, Lars, Eckerdal, Lars, *Vägen in i kyrkan. Dop, konfirmation, kommunion – aktuella liturgiska utvecklingslinjer*. Svenska kyrkans gudstjänst. 1968 års kyrkohandbokskommitté, Bilaga 3, SOU 1981:66 (Stockholm: Gotab, 1981).

Eckerdal, Lars, Gerhardsson, Birger, Persson, Per Erik, *Vad står Svenska kyrkan för?* (Stockholm: Verbum förlag AB, 1989).

Ellnemyr, Michael, ”Ortodoxa kyrkan”, i *Tro – dop – medlemskap: ur ett ekumeniskt perspektiv*, Sveriges Kristna Råds skriftserie nr 6, Red. Kjell Ove Nilsson, (Sundbyberg: Sveriges Kristna Råd, 2004), 70-77.

Ellverson, Karl-Gunnar, *Handbok i Liturgik*, (Stockholm: Verbum Förlag AB, 2003).

Eriksson, Anne-Louise red., *Tolkning för livet: åtta teologer om bibelns auktoritet*, (Stockholm: Verbum Förlag, 2004).

- Fogelqvist, Ingvar, ”Katolska kyrkan”, i *Tro – dop – medlemskap: ur ett ekumeniskt perspektiv*, Sveriges Kristna Råds skriftserie nr 6, Red. Kjell Ove Nilsson, (Sundbyberg: Sveriges Kristna Råd, 2004).
- Giertz, Bo, *Kristi kyrka*, (Stockholm: Verbum, 1975).
- Grenholm, Cristina, *Levande teologi*, (Stockholm: Verbum Förlag AB, 2010).
- Hillert, Sven, *Frälsning för alla?*, (Stockholm: Verbum Förlag AB, 2002).
- Hillert, Sven, *Till befrielse: öppenhetens evangelium*, (Stockholm: Verbum Förlag, 2004).
- Holte, Ragnar, ”Det kristna dopet och finns det någon arvsynd?”, i *Svenskt Gudstjänstliv årgång 86/2011: Dop*, red. Stephan Borgehammar (Stockholm: Artos & Norma bokförlag, 2011), 11-32.
- Johansson, Nils, *Det urkristna nattvardsfirandet, dess religionshistoriska bakgrund, dess ursprung och innebörd* (Lund: Avhandling till prästmötet i Lund den 19, 20 och 21 september, 1944).
- Johnson, Maxwell E Cf., *The Rites of Christian Initiation: Their Evolution and Interpretation*, (Collegevill, Minn.: Liturgical Press, 1999).
- Josefsson, Ulrik, ”Doppraxis i samtida svensk baptism”, i *Svenskt Gudstjänstliv, årgång 86/2011: Dop*, red. Stephan Borgehammar (Stockholm: Artos & Norma bokförlag, 2011), 57-79.
- Kyrkolagen*, (Stockholm: Verbum Förlag AB, 1992).
- Kyrkoordning 2006 med angränsande lagstiftning för Svenska kyrkan*, (Stockholm: Verbum Förlag AB, 2006).
- Lindow, Elisabet, *Ditt ansikte söker jag*, (Lund: Arcus Förlag, 2002).
- Martling, Carl Henrik, *Svensk Liturghistoria*, (Stockholm: Verbum Förlag AB, 1992).
- McGowan, Andrew. ”The meals of Jesus and the meals of the church: Eucharistic origins and admission to communion”, in *Studia liturgica diversa: essays in honor of Paul F. Bradshaw*, (Portland, Or.: Pastoral Press, 2004).
- Nilsson, Kjell Ove, ”Tvärkapitlet om dop”, i *Tro – dop – medlemskap: ur ett ekumeniskt perspektiv*, Sveriges Kristna Råds skriftserie nr 6, (Red. Kjell Ove Nilsson; Sundbyberg: Sveriges Kristna Råd, 2004), 93-102.
- Outler, Albert C, ed., ”The Almost Christian,” in *The Works of John Wesley*, vol. 1, (Nashville:Abingdon, 1984).
- Persenius, Ragnar, *Nådens budbärare: om den sakramentala folkkyrkan*, (Stockholm: Verbum Förlag AB, 2000).

- Persson, Per Erik, *Gemenskap – att vara kyrka i Svenska kyrkan*, (Stockholm: Verbum, 2004).
- På väg mot djupare enhet, samtalsrapport från överläggningar 1997-2000 Svenska Missionsförbundet och Svenska kyrkan*, (Stockholm: Kyrkostyrelsen, Svenska kyrkan och Missionsstyrelsen, Svenska Missionsförbundet, 2000).
- Rättfärdiggörelsen i kyrkans liv: Rapport från den katolsk-lutherska dialoggruppen för Sverige och Finland*, (Lund: Veritas Förlag och Svenska kyrkans centralstyrelse, 2010)
- Salomonsson, Dan, ”Pingströrelsen”, i *Tro – dop – medlemskap: ur ett ekumeniskt perspektiv*, Sveriges Kristna Råds skriftserie nr 6, Red. Kjell Ove Nilsson; (Sundbyberg: Sveriges Kristna Råd, 2004).
- Sandahl, Dag, *Folk och kyrka. Debatten i Svenska kyrkan kring Socialetiska delegationen och dess evangelisationsmodell 1952-1972*, (Stockholm: Verbum, 1986).
- Sasse, Hermann, *This is my body: Luther's Contention for the Real Presence in the Sacrament of the Altar* Rev. Edition 1976.
- Sigurdson, Ola, *Himmelska kroppar: Inkarnation, blick, kroppslighet*, (Logos Pathos nr 6. Munkedal: Glänta produktion, 2006).
- Sigurdson, Ola, *Hungerns väg*, (Lund: Arcus förlag, 2000).
- Sköldh Jonsson, Ulla, ”Metodistkyrkan”, i *Tro – dop – medlemskap: ur ett ekumeniskt perspektiv*, Sveriges Kristna Råds skriftserie nr 6, Red. Kjell Ove Nilsson, (Sundbyberg: Sveriges Kristna Råd, 2004), 31-39.
- Ström, Tord, ”Evangeliska Frikyrkan”, i *Tro – dop – medlemskap: ur ett ekumeniskt perspektiv*, Sveriges Kristna Råds skriftserie nr 6, Red. Kjell Ove Nilsson, (Sundbyberg: Sveriges Kristna Råd, 2004), 21-24.
- Svenska kyrkans bekännelseskriterier*, (Stockholm: Samfundet Pro Fide et Christianismo och Verbum Förlag AB, 6 upplagan, 2010).
- Svenungsson, Jayne, ”Bibeln och den radikala hermeneutiken”, i *Tolkning för livet: åtta teologer om bibelns auktoritet*, red. Anne-Louise Eriksson, (Stockholm: Verbum Förlag, 2004), 198-199.
- Torin, Kristina, ”Dopets innebörd i Svenska kyrkan: en studie av förhållandet mellan lärodokument och aktuellt informationsmaterial”, i *Årsboken för svenskt gudstjänstliv 86/2011, Dop*, red. Stephan Borgehammar, (Stockholm: Artos & Norma bokförlag, 2011).
- Tro – dop – medlemskap ur ett ekumeniskt perspektiv*, Sveriges Kristna Råds skriftserie nr 6, Red. Kjell-Ove Nilsson, (Sundbyberg: Sveriges Kristna Råd).

Vikström, Björn, *Folkkyrka i en postmodern tid: tjänsteproducent i välfärdssamhället eller engagerande gemenskap?*, Skrifter utgivna av institutet för ekumenik och socialetik, nr 12 (Åbo: Åbo Akademi, 2008).

Wadensjö, Bengt, *Jag tror på folkkyrkan*, (Stockholm: Proprius, 1985).

Walsh, James P., "Solomon Stoddard's Open Communion: A Reexamination," in *The New England Quarterly* 43 (March 1970).

Westerfield Tucker, Karen B., "Polemic against Stillness in the Hymns on the Lord's Supper," *Bulletin of the John Rylands University Library of Manchester* 88.2 (2006).

White, James F., *Introduction to Christian Worship*, (Nashville: Abingdon Press, 2000).

Wisløff, Carl Fr., *Martin Luthers teologi: En införring*, (Oslo: Lunde forlag, 1983).

Wrede, Gösta, *Folkkyrkan i framtiden*, (Stockholm: Verbum förlag, 1992).

Åqvist, Berit, "Svenska Baptistsamfundet", i *Tro – dop – medlemskap: ur ett ekumeniskt perspektiv*, Sveriges Kristna Råds skriftserie nr 6, Red. Kjell Ove Nilsson, (Sundbyberg: Sveriges Kristna Råd, 2004), 47-52.

1917 års Bibel.

6.2 Elektroniskt material

Anglican Church of Canada [Hemsida]. Tillgänglig:
<http://news.anglican.ca/news/stories/2357> [2011-11-30].

"Leva i dopet: Brev från biskoparna till Svenska kyrkans präster och församlingar", *Svenska Kyrkan* [Hemsida]. Tillgänglig:
<http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?di=822233>, [2011-11-27].

Bäckström, Anders, Edgardh Beckman, Ninna, Pettersson, Per, *Religiös förändring i norra Europa: en studie av Sverige: "Från statskyrka till fri folkkyrka: slutrapport* [Hemsida]. Tillgänglig:
http://www.crs.uu.se/Kontakt/Personliga_hemsidor/Ninna_Edgardh/Publikation_slista_Edgardh/?languageId=1, [2011-10-15].

Ekumenisk överenskommelse, *Svenska Missionskyrkan* [Hemsida]. Tillgänglig:
http://www.missionskyrkan.se/upload/9584/Ekumenisk_overenskommelse.pdf, [2011-10-14].

Evangeliska frikyrkan [Hemsida]. Tillgänglig: <http://www.efk.se/viewText.do?textID=1220> [2011-05-24].

Förslag till överenskommelse om kyrkogemenskap Svenska kyrkan och Svenska missionskyrkan, *Svenska Missionskyrkan* [Hemsida]. Tillgänglig:

http://www.missionskyrkan.se/upload/5420/%c3%96verensk%20Svk-SMK041006_C.pdf, [2011-10-14].

Hammar, Anna Karin, *Skapelsens mysterium, Skapelsens sakrament: Dopteologi i mötet mellan tradition och situation*, Humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet, Teologiska fakulteten, Teologiska institutionen, *Uppsala universitet* [Hemsida]. Tillgänglig: <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:232519/FULLTEXT01>, [2011-01-04].

Hillert, Sven, *Kyrkans tidning* [Hemsida]. Tillgänglig: http://www.kyrkanstidning.com/ledare_och_debatt/debatt/alla_har_ratt_till_natt_varden_0_15212.news.aspx, [2011-10-06].

Hillert, Sven, *Byt ord, Sven Hillert* [Hemsida]. Tillgänglig: http://www.svenhillert.se/Byt_ord.pdf, [2011-10-07].

Hillert, Sven, "Frälsning för alla: en biblisk vision", *Sven Hillert* [Hemsida]. Tillgänglig: <http://www.svenhillert.se/fralsning.pdf>, [2011-12-17].

Jansson, Göran, Medlemskapsfrågan i baptisthistoriskt perspektiv, *Evangeliska frikyrkan* [Hemsida], Tillgänglig: http://www.kyrkaniribblingsgarden.se/ladda/Medlemsskap/Medlemskapsfragan_i_baptisthistoriskt_perspektiv.doc, [2011-12-07].

Joint Working Group Between the Roman Catholic Church and the World Council of Churches: [Hemsida]. Tillgänglig: <http://www.oikoumene.org/en/resources/documents/wcc-commissions/joint-working-group-between-the-roman-catholic-church-and-the-wcc.html>, [2011-12-11].

Kyrkomötet, 2005, Beslut § 70, *Svenska kyrkan* [Hemsida]. Tillgänglig: http://www.svenskakyrkan.se/tcrot/km/2005/beslut/nattvarvsbord_oppet_for_all_a.shtml#TopOfPage, [2011-12-17].

Kyrkomötet, 2005, Gudstjänstutskottets betänkande G 2005:5, *Svenska kyrkan* [Hemsida]. Tillgänglig: http://www.svenskakyrkan.se/tcrot/km/2005/betankanden/G2005_05.shtml#TopOfPage, [2011-12-04].

Kyrkomötet, 2005, Kyrkomötesmotion Mot 2005:53, *Svenska kyrkan* [Hemsida]. Tillgänglig: <http://www.svenskakyrkan.se/tcrot/km/2005/motioner/Mot%202005-053.shtml#TopOfPage>, [2011-12-04].

Kyrkomötet, 2005, Läronämndens yttrande Ln 2005:11y, *Svenska kyrkan* [Hemsida]. Tillgänglig: <http://www.svenskakyrkan.se/tcrot/km/2005/betankanden/Ln%202005-11y.shtml#TopOfPage>, [2011-12-04].

Kyrkomötet, 2009, Beslut § 093, *Svenska kyrkan* [Hemsida]. Tillgänglig: <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=673710>, [2011-12-18].

- Kyrkomötet, 2009, Debattinlägg § 062, anförande Kerstin Hesslefors Persson, *Svenska kyrkan* [Hemsida]. Tillgänglig: <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=360111>, [2011-12-04].
- Kyrkomötet, 2009, Gudstjänstutskottets betänkande G 2009:5, *Svenska kyrkan* [Hemsida]. Tillgänglig: <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=673796>, [2011-12-04].
- Kyrkomötet, 2009, Kyrkomötesmotion Mot 2009:30, *Svenska kyrkan* [Hemsida]. Tillgänglig: <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=674496>, [2011-12-04].
- Kyrkomötet, 2009, Läronämndens yttrande Ln 2009:6y, *Svenska kyrkan* [Hemsida]. Tillgänglig: <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=674785>, [2011-12-04].
- Kyrkomötet, 2010, Debattinlägg § 68, anförande Karin Långström Vinge 2010-10-27, *Svenska kyrkan* [Hemsida]. Tillgänglig: <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=742125>, [2011-12-04].
- Kyrkomötet, 2010, Debattinlägg, § 68, anförande Mikael Mogren 2010-10-27, *Svenska kyrkan* [Hemsida]. Tillgänglig: <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=742126>, [2011-12-01].
- Kyrkomötet, 2010, Gudstjänstutskottets betänkande G 2010:06, *Svenska kyrkan* [Hemsida]. Tillgänglig: <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=702933>, [2011-12-04].
- Kyrkomötet, 2010, Kyrkomötesmotion Mot 2010:30, *Svenska kyrkan* [Hemsida]. Tillgänglig: <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=674592>, [2011-12-04].
- Kyrkomötet, 2010, Läronämndens yttrande Ln 2010:1y, *Svenska kyrkan* [Hemsida]. Tillgänglig: <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=692895>, [2011-12-04].
- Persenius, Ragnar, Ett utdrag ur anförandet vid präst- och diakonmötet i Uppsala den 25 augusti 2009, *Svenska kyrkan* [Hemsida]. Tillgänglig: <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=626890>, [2011-11-28].
- Persson, Per-Erik, ”Dopet som rit”, *Svenska kyrkan* [Hemsida]. Tillgänglig: <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=557917>, [2011-10-12].
- Singh, Yasmin, ”Domkapitlet ger ingen dispens för odöpta”, 2009-03-04, *Kyrkans Tidning* [Hemsida]. Tillgänglig: http://www.kyrkanstidning.se/kyrkanstidning/nyheter/domkapitel_ger_ingen_dispens_for_odopta_0_9038.news.aspx [2011-12-13].
- Svenska kyrkans statistikdatabas, *Svenska kyrkan* [Hemsida]. Tillgänglig: <http://www.svenskakyrkan.se/statistik/>, [2011-12-16].

Svenska Missionskyrkan [Hemsida]. Tillgänglig: <http://www.missionskyrkan.se/Svenska-Missionskyrkan/Missionskyrkan/Ekumenik/Omsesidigt-doperkannande-/>, [2011-10-14].

Västra Skrävlinge församling, *Svenska kyrkan* [Hemsida], Tillgänglig: <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=531790>, [2011-12-07].

6.3 Otryckt material

Intervjusvar från kyrkoherdar, (hos författaren).

Församlingsinstruktion för Hyllie församling, 2006, (hos författaren).

Församlingsordning för Baptistförsamlingen Immanuel i Örebro, 2005.

Persson, Per Erik, "Församlingen - och dopet", 28, *Dopet som rit*, 2007-2008, Slutrapport, publicerat material, Lunds stift 2009.

Stadgar för Pingst – fria församlingar i samverkan, 2005.

Tholvsen, Öyvind, EFK:s församlingsprogram.

Torin, Kristina, 2010, *Nyttan med dopet – En undersökning av Svenska kyrkans motiveringar till varför en människa bör döpas*, kandidatuppsats, otryckt uppsats, Lunds universitet, Centrum för Teologi och Religionsvetenskap, CTR.

Westerfield Tucker, Karen B, föredrag vid XXIII Societas Liturgica Congress, Reims 2011, (hos författaren).

Åkesson, Johan, 2009, *Öppet nattvardsbord för odöpta?!*, otryckt uppsats, Lunds universitet, Centrum för Teologi och Religionsvetenskap, CTR.

Åkesson, Johan, 2009, *Måste dop föregå nattvard?*, otryckt uppsats, Lunds universitet, Centrum för Teologi och Religionsvetenskap, CTR.